

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԷ.

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՅՈՒՆԻՍ 4, 1904

ԹԻԻ 23

ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ

Հ. Գ. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ

Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ԱՒԵՏԱԲԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամեն շաբաթ օր: Տարեկան գինն է մայրաքաղաքիս եւ գաւառներու համար կանխիկ 30 դանեկան արծաթ, օտար երկիրներու համար 4 1/2 տոլար, կամ 6 շիլին, կամ 7 3/4 Ֆրանք: Մեկ քերքի գինն է 30 փարա: Ամսաբերքին տարեկան գինն է 6 դանեկան ամեն տեղւոյ համար: Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է: Խմբագրութեան եւ բաժանորդագրութեան վերաբերեալ նամակներ պարտին ուղղուիլ առ Տր. Հ. Ս. Պարնըմ, Ամերիկացի Խան, Կ. պոլիս:

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. Յ. ՊՅՅԱՃԵԱՆ

ՖԻՆԱՆՃԸԼԱՐ ԵՕԳՈՒՇՈՒ

ՃԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՌԻՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԷ՝

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՅՈՒՆԻՍ 4, 1904

ԹԻԻ 23

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Զ. Բ. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ Զ. Ս. ՊԱՐՆԱՄ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գալու թաներ 393.—Փորձութիւն Եւ Մեղք 395.—Հոգ 2ընել 397.—Խոնարհութիւն, Սրբութեան Գեղեցկութիւնը 398.—Հունձի խամանակ Ռուսոյ Մեզ 400.—Հեղուկ Օդ 402.—Պատմութիւն Մէյրի Ջոնսի Եւ Իւր Աստուածաշունչը 403.—Արդի Ըմբռնումը Աստուծոյ վրայով 406.—Տաճար Դաշտը 408.— 1903 Տարւոյ Համառօտ Տեղեկագիր Կիւիկիոյ Հոգ. Միութեան Ուրֆայի Շրջանակի Եկեղեցիներուն 410.—Բողոք. Կարօտ Տղոց Վարժարան Ի Պիք-իս 411.—Պատասխան «Պաշտպանողական»ի 412.—Նամակ Հոգեէ 412.—Ագդեր 412.—Փաղաքական Լուրեր 413:

ԳԱԼՈՒ ԲԱՆԵՐ

[Խմբագրական]

4.

Հիմա պատրաստ ենք խօսիլ ներկայ կեանքէն ետքը գալու բաներուն վրայ, եւ կը վայլէ որ զգուշանանք վատհօրէն վարդապետողի եւ վճիռ արձակողի շնչոտիւնէն: Հանդերձեալն է անտեսանելի աշխարհ մը, ուրկէ ոչ ոք վերադարձած է մեզի պատմելու համար ինչ որ գտած է հոն:

Բան մը կայ զոր կրնանք ամենայն վստահութեամբ յայտարարել: Սա է թէ հոգիին կեանքը կը շարունակէ մարմինին մահէն ետքը: Առանց Յայտնութեան օգնութեան՝ կրնանք այս եզրակացութեան գալ թէ գրեթէ ստոյգ կամ գէթ գերազանցօրէն հաւանական է այս: Եթէ նիւթապաշտ չենք եւ չենք համարիր թէ մտածում եւ զգացում նրբացած նիւթի պաշտօններ են լոկ, այսինքն եթէ կը հաւատանք թէ մարդս ունի նիւթական մարմին մը եւ աննիւթական հոգի, այն ատեն տեղի չկայ կարծելու թէ մարմինին մահը հոգիին ալ մահը կը նշանակէ: Մարմինին նիւթը բնաւ կորուստ չկրեր, իր վիճակը կը փոխուի միայն: Մեր աննիւթական մասն ինչ կ'ըլլայ: Բնութեան օրէնքներուն վրայ մեր գիտցածին հակառակ է կարծել թէ ընաջինջ կ'ըլլայ:

Ապրելու բնական բաղձանքն ալ անմահութեան իրրեւ փաստ կը ծառայէ: Ուտելու բնական բաղձանք ունինք եւ մեր բաղձանքը գոհացնող բան կայ: Դիտնալու բաղձանք ունինք, եւ սորվելու անհամար բաներ կան մեր շուրջ: Ամէն դարու եւ մարդկային ամէն ցեղի մէջ տիեզերական այսպիսի բաղձանքի մը գոյութիւնը բաղձացուած բանին գոյութեան հաւատալ կու տայ մեզի: Եւ ամէն մարդիկ ի բնէ ապրիլ կը բաղձան: Բնազդմամբ կը սոսկանք գոյութենէ դադրելու մտածումէն, ինչպէս կը սոսկանք անօթութեան ցաւերէն եւ տգիտութեան խաւարէն:

Եթէ կը հաւատանք իմաստուն Արարչի մը գոյութեան, բանաւոր չէ կարծել թէ մահը գոյութեան վախճանն է: Աստուած անհամար դարերու մէջ աշխարհը պատրաստեց իրրեւ մարդու բնականաւ: Եւ, ըստ Բարեշրջականներու վարդապետութեան, հաստատեց օրէնք մը, որով ամէնէն խոնարհ կենսատուրները զարգանալով աւելի բարձր կենսաւորներու վիճակին պիտի հասնէին եւ այսպէս աստիճանական զարգացումներու երկայն յաջորդութենէ մը ետեւ բանական մարդը պիտի արտադրուէր ի վերջոյ: Ինչ էր բոլոր այդ պատրաստութեան նպա-

տակը: Սա՞ էր որ մարդս, այդ բոլոր պատրաստութեան վերջնական եւ բարձրագոյն արդիւնքը, միջին հաշուով երեսուն երեսունը հինգ տարի ապրէր եւ ապա ոչնչանար: Առնենք անհատ մարդ մը, մարդ մը՝ որ հաւատարմապէս կ'օգտուէր իր պատեհութիւններէն: Տարիներով կը զօրացնէ եւ ծանօթութիւններով կը լեցնէ իր միտքը, կը մաքրէ եւ կ'ազնուացնէ իր նկարագիրը, եւ ապա կը մեռնի եւ բոլոր իր ծանօթութիւնը եւ բոլոր իր առաքելութիւնը յաւիտեան կը կորսուի: Կարելի՞ բան է որ Աստուած այսպիսի բանի մը թոյլ տայ:

Բարոյական փառանք ալ կայ: Աստուած արդար է, եւ ուստի ապառնի կեանք մը ըլլալու է: Արդարեւ ճշմարտութիւնը կը վարձատրուի հոս, այսինքն ուղղութեամբ եւ ուրիշներու բարիքին համար ապրողներ առ հասարակ աւելի երջանիկ են քան այնպիսիներ, որոնք մոլի եւ շահախնդիր կեանքով կ'ապրին: Եւ սակայն ոչ ոք կրնայ հաւատալ թէ այս աշխարհի մէջ մարդոց հետ միշտ իրենց արժանիքին համեմատ կը վարուին: Ով որ աշխարհի վրայ երկար ապրած է՝ գիտէ թէ ամբարիշտները շատ անգամ յաջողութիւն կը գտնեն եւ կ'ոռնեն երկրաւոր այն բաները, որոնց սիրտը կը ցանկայ, մինչ քորի շատեր աղքատութեան դէմ կը մաքառին կամ դժբախտութիւն կը կրեն դժբախտութեան հետեւ: Մարդոց ամէնէն իմաստունները եւ բարիները, որոնք ամբողջովին ուրիշներու օգտին նուիրած են իրենց բոլոր կեանքը, շատ անգամ չեն գնահատուած՝ իրենց ժամանակակիցներէն շատ յառաջացած ըլլալուն համար, եւ ապերախութիւն կրած եւ իրենց վերջին օրերը ցաւով ու տխրութեամբ լեցուն եղած են: Մարդիկ այս կեանքին մէջ իրենց ճարմնովը ըրածներուն փոխարէնը՝ չեն առներ, եւ աշխարհի ամենասուրբ Կառավարչին արդարութիւնը պաշտպանելու համար հաւատալու ենք թէ ապառնի կեանք մը կայ, ուր այս կեանքին բարոյական անպատեհութիւնները պիտի հատուցուին եւ բացարձակ իրաւունք պիտի ըլլայ ամէնուն:

Ինչ որ այսպէս հաւանական կ'ընծայուի Բնութեան լոյսով՝ Աստուածաշունչն յստակօրէն կը յայտարարէ: Հին Տնտեսութեան ներքեւ ապրող Իսրայէլացիները հանդերձեալ կեանքի վրայ առանց հաւատքի չէին բոլորովին: Ամէնէն աւելի ախներեւ կերպով զայս հաստատող երկու վկայութիւններէն մին է «Բու մեռելներդ պիտի ողջըննան, իմ մեռելներուս մարմինները յարութիւն պիտի առնեն» (Ես. ԻԶ. 19): Միւսն է «Երկրիս հողին մէջը քնացողներուն շատերը պիտի արթննան,

ոմանք յաւիտեանական կենաց համար, եւ ոմանք ալ նախատանաց ու յաւիտեանական անարգանաց համար» (Դան. ԺԲ. 2): Եւ սակայն հանդերձեալ կեանքը նշանաւոր տեղ չգրաւեր Հին Կտակարանի վարդապետութիւններուն մէջ եւ ըստ երեւութիւն նշանաւոր տեղ չէր գրաւեր Ժողովրդին մօտէն մէջ: Բարիներու խոստացուած օրհնութիւնները եւ մեղաց իբրեւ վարձք սպառնացուած պատիժները այս կեանքին կը վերաբերէին: Յիսուս Գրիգորի մեր Փրկիչն է «որ մահը խափանեց, եւ ի լոյս հանեց կեանքը ու անմահութիւնը Աւետարանին միջոցովը»: Անոր քարոզութիւններն են որ մեզի աւելի մօտ եւ աւելի իրական երեւցողին գալու կեանքը: Անոր մահը եւ յարութիւնն է որ, իր պատուական խոստումներուն հետ, խայթոցը մահէն եւ յաղթութիւնը դերեզմանէն խեցհաւատացեալին համար: Առէք Նոր Կտակարանը մահամերձ Գրիգորիսեայէն եւ Հինը միայն թողէք անոր, եւ ահա կը զրկէք զինք այն բանէն, որով պիտի կրնար մեռել ուրախութեան ու ցնծութեան զգացումով: Եւ Սբ. Գրոց այն մասերը, ուր մեր Տէրը եւ Նոր Կտակարանը հանդերձեալ կեանքի վրայ կը խօսին, այնքան բազմաթիւ են որ աւելորդ է զանոնք մէջ բերել: Անոնց բոլոր վարդապետութիւնը այդ կեանքին իրականութեան վրայ հիմնուած է, եւ անոնք կը ներկայացնեն զայն իբրեւ իրական կեանքը, որու լոկ նախապատրաստութիւնն է այն զոր այժմ կը վարենք:

Եւ Աստուածաշնչին ուսուցածը անհատական կեանքի շարունակութիւնն է: Մարդկային սեռը, կ'ըսեն Համայնաստուածեանները, ամաճ է, բայց անհատը ոչ: Անոնց կարծիքով մեր հոգիները բեկորներ են Աստուածութեան եւ, երբ մեռնինք, վերստին պիտի սուզին նոյն Աստուածութեան մէջ: Այսպիսի հաւատք մը շատ քիչ մխիթարութիւն կ'ընծայէ: «Ես» նոյնքան կատարելապէս պիտի կորսուի որքան կարելի է՝ ընտելնջ ըլլալով: Մարմինիս նիւթը հողին կը վերադառնայ եւ ապագային մէջ անկէ կը կազմուին թերեւս ծաղիկներ, տունկեր կամ մարդկային ուրիշ մարմին մը: Հոգիիս աննիւթական էութիւնը կը վերադառնայ Աստուածութեան եւ անկէ թերեւս ուրիշ հոգի մը կը կազմուի ապագային մէջ: Այս երկու բաներուն ալ կրնամ հաւատարապէս անտարբեր ըլլալ, քանզի ոչ ապառնի մարմինը, ոչ ալ ապառնի հոգին, պիտի ըլլայ այն էակը որ եմ հիմա: Սակայն այսպիսի տխուր վարդապետութիւն մը չէ Աստուածաշնչին ուսուցածը: Մեր վիճակը պի-

տի փոխուի մահով, բայց ոչ մեր ինքնութիւնը կամ նոյնութիւնը: Այս բռնութիւնը գրող ձեռքը եւ գանձը կարգացող աչքերը հողին պիտի դառնան: Բայց թէ՛ գրողին հոգին, թէ՛ կարգացողին հոգին, յաւիտեան պիտի ապրին եւ ըլլան, կը յուսանք, աւելի իմաստուն ու աւելի սուրբ քան հիմա, բայց ինքնութեամբ նոյն հոգիները: Այս է Սր. Գրոց վարդապետութիւնը, զոր Տր. Քլարք կը ներկայացնէ սա ազդու լեզուով. «Եթէ մէկը դէպի ետ կը նայի, մահը կեանքին վախճանն է: Եթէ դէպ առաջ կը նայի, կեանքին սկիզբն է: Սակայն մահը իրականապէս ոչ վախճանն է, ոչ սկիզբ, այլ՝ կեանքի դէպք մը, փորձառութիւն մը»:

Գալ շարժու պիտի խօսինք մեր յետ մահու վիճակին վրայ:

ՓՈՐՁՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՄԵՂՔ (Յ. Գ. Գ.)

Մարդ մեղքի՝ կ'երթայ փորձութեան ճամբէն, այսինքն նախ կը փորձուի եւ փորձութենէ յաղթուիլը մեղք է: Այս պատճառաւ շատ անգամ յոյժ դժուար կ'ըլլայ այս երկուքը իրարմէ զանազանել, այնպէս որ ոմանք փորձութիւնը մեղք կարծելով ի գուր կը խռովին: Իսկ ուրիշներ մեղքը փորձութիւն համարելով անփոյթ կը դառնուին:

Ինչ է փորձութիւնը: Երբեմն մարդուս առջեւ իրարմէ տարբեր երկու ճամբայ կ'ելլեն: Առոնց երկուքին համար ալ շարժառիթներ կը գտնուին: Բայց առոնց մէկուն ոյժը վախճանին հաճելի ըլլալուն մէջ կը կայանայ, իսկ միւսինը՝ արդար ըլլալուն եւ բարոյական արժանիք ունենալուն մէջ: Մարդ մինչ կը քննէ սոյն երկու կողմերը, միեւնոյն առան կը փափաքի որ հաճելի կողմը արդար եւ բարի ըլլայ, եւ արդար երեցող ճամբան՝ հաճելի: Եւ կամքը կը հրաւիրուի այս երկուքէն մին ընտրել: Այս վիճակը փորձութիւն է: Արդ, մարդը որ ճամբան պիտի ընտրէ. զա՛յն որ յայտնապէս հաճելի է, բայց արդար ըլլալը տարակուսելի եւ թերեւս թիւր ըլլալը ծանօթ, թէ զայն որուն արդար եւ վայելուչ ըլլալը ծանօթ է բայց վախճանին հաճելի կամ անհաճոյ ըլլալը տարակուսելի եւ գուցէ քաջայայտ է դշտալի եւ տխուր ըլլալը: Ահա փորձութիւն է մարդուն ասիկա որոշելու հրաւիրուիլը: Օրինակի համար, երիտասարդ մը իր մարմնական ախորժակները գոհացնէ թէ կերքերը զսպելաճառական մը սուտ խօսելով հարստանայ թէ ուղղութիւն ընելով վնաս կրէ: Ուսանող մը խարդախութիւնով քննութենէն անցնի՝ թէ չգիտնալը խոստովանելով կարգէն իյնայ: Ասոնք փորձու-

թիւններ են: Ահա երկու ճամբայ. մէկը հաճելի, միւսը արդար: Հաճելին ընտրել մեղք է, իսկ արդարը ընտրել՝ արդարութիւն: Եւ երբ կամքը այս ճամբաներէն մէկը ընտրէ, միւսին հրապտրը կամ ազդեցութիւնը չմնար այլեւս: Փորձութիւնը կ'անցնի. եւ բարոյական նկարագիրը կը կազմուի:

Փորձութիւնը սահմանաւոր ազատ կամք ունեցող էակներու յատուկ է: Փորձութենէ զերծ են ազատ կամքէ զուրկ բնական զօրութիւնները եւ անբան կենդանիները: Քարը, հողը, ծառիքը եւ անասունները փորձութիւն չունին: Արդէն կամք չկայ անդգայ տիեզերքին մէջ. իսկ անասուններուն կամքը՝ կը հպատակի ամէնէն գրաւիչ եւ հաճելի շարժառիթներուն: Անոնք չեն ճանչնար իրաւունք եւ արժանիք: Միւս կողմանէ ինքնիշխան եւ յաւիտենական էակը, Աստուած, չփորձուի: Աստուած իմաստասերիցու եւ մտածելու միջոցով չէ որ գիտէ արդարը եւ վայելուչը, այլ ուղղակի՝ եւ բացաճակօրէն: Արդարութիւնը եւ բարին անոր էութեան սկզբունքներն են: Փորձութիւնը սահմանաւոր զոյակներու համար հնարէ: Որդին Աստուած անգամ փորձուեցաւ երբ մարմին առաւ եւ մարդկային կեանք ապրիլ սկսաւ: Ազատականութիւնն է մէկուն իր գործունէութեան դիմը անձամբ որոշելը: Աստուած, զմարդ ազատակամ ստեղծելով, անոր առաւ եղաւ կարողութիւն գտնելու ինչ որ է արդար եւ ուղիղ, եւ որպէս զի եթէ կամի՝ զանիկա դործէ եւ եթէ կամի՝ չգործէ: Եւ մարդ, որովհետեւ սահմանաւոր է, դժուարութիւն կը քաշէ ուղիղ ճամբան գտնելու. եւ այդ ճամբան գտնելէն ետքը զանիկա գործելու կամ չգործելու ազատ կը ճանչնայ ինքզինքը:

Բազմատեսակ են այն պարագաները որոնք առիթ կու տան այս սահմանաւորումին: Մին է մարդուս արարած ըլլալը: Զիտարդ եւ իցէ՛ մեր միտքը սահմանաւոր է եւ չենք կրնար ամէն բան մէկանց պարփակել: Զենք կրնար մէկանց տեսնել մեր դիմաց ելող իրերուն յատկութիւնները եւ բնութիւնները եւ ճամբաներուն վախճանը: Առիթ մըն ալ մեր մարմինն է: Մարմինին փափաքները բնութեան հարկաւոր կանոններուն կը հպատակին: Կ'աճին կը դարգանան առանց մեր դիտնալուն, եւ կամայ ակամայ մեր ուշադրութիւնը կը գրաւեն: Անթութիւն, ծաբաւութիւն, ցանկական զգացումներ, հանգիստի փափաք, ցաւէ, վիշտէ խուսափում, եւ նման բաներ առանց մեր կամքին եւ հաւանութեան մեր ներսիդին ծաղում կ'առնեն եւ մեր ուշադրութիւնը կը գրաւեն եւ կը զբաղեցնեն: Միշտ հաճելի է այս զգացումները դժա-

ցնել : բայց միշտ չի տակ չէ , եւ շատ անգամ ալ չգոհացնելը պարտականութիւն է : Ահա այդպիսի ժամանակներ փորձութիւնը երեւան կու գայ : Փորձութեան առիթ մըն ալ մեր հին սովորութիւններն են : Այս փորձութիւնը մասամբ մարմնային եւ մասամբ հոգեկան է : Այն բաները , զորոնք ասկէ առաջ անգամ մը գործած ենք , մեր մէջ նոյն բաները գործելու միտում եւ դիւրութիւն կը ստեղծեն : Ոգելից ըմպելի կամ ծխախոտ գործածել սովորած մէկը , եթէ հրաժարի անկէ , տակաւին միտում մը կը զգայ դէպ յայն : Այսպիսի անձի մը ջիղերը շուտ կը գրգռուին ատոր : Եթէ մարդ սովորած է հայհոյութիւն կամ երդում ընել , այդ սովորութիւնը լքել որոշելէ ետքն անգամ , մերթ ընդ մերթ լեզուին ջիղերը ուղեղին մէջի լեզուի կեդրոններէն կը գրգռուին՝ այդ չար խօսքերը գործածել : Մեր միտքն ալ խել մը սովորութիւններ կ'որդեգրէ : Կը սովորինք այսինչ կերպով երեւակայել կամ փափաքել : Եթէ ուրիշ կերպ խորհիլ կամ զգալ որոշենք անգամ , մերթ ընդ մերթ հին կերպով գործել կը միտինք : Բայց այս սովորութիւնները միշտ արդար , ուղիղ կամ սիրուն չեն ըլլար : Մեր պարտականութիւնն է զանոնք զսպել եւ արգելել : Արդ մէկ կողմէ հին սովորութիւններուն քարշողութիւնը , միւս կողմէ զանոնք զսպելու եւ կառավարելու եւ թերեւս արգելելու պարտականութեան զգացումը երբ դէմ դէմի կու գան , ահա փորձութիւնը երեւան կ'ելլէ :

Երբեմն ալ փորձութեան առիթը դուրսէն կու գայ : Բարեկամներ կամ թշնամիներ , հասարակութեան կարծիքը , միջավայր , եւն . մեզ մեղքի կը փորձեն : Բայց այսպիսի ժամանակներ սա ճշմարիտ է թէ այդ արտաքին պարագաները եւս մեր ներքին վիճակներուն եւ զգացումներուն դիմում կ'ընեն : Գործադրելի շարժառիթը միշտ զգացումներէն կու գայ , եւ ո՛ր ատեն որ հաճոյքը եւ պարտականութեան զգացումը դէմ առ դէմ կու գան , փորձութիւն տեղի կ'ունենայ :

Փորձութիւնը մեղք չէ : Մեզի յանցանք չէ , երբ մեր մտքին սահմանաւորութեան պատճառաւ մեր առջեւ գտնուած ճամբաներուն բարոյական բնութիւնը իսկոյն զանազանելու անկարող կ'ըլլանք եւ հետեւաբար հաճելիին կը միտինք : Այս բնական է : Եւ արդէն Աստուած , որ մարդը ազատակամ ստեղծեց , այնպէս ուղած է որ մենք խորհելով եւ ջանալով ընտրենք մեր բարոյական ընթացքը : Փորձութիւնը ոչ միայն մեղք չէ , այլ պէտք է որ ըլլայ օրհնութիւն մը եւ արտօնութիւն մը : Հաճելի զգացումները եւ պարտականութեան զգացումները

իրարմէ զանազանելու աշխատելով , իրաց բարոյական առնչութիւնները գտնելով եւ որոշելով եւ մեր բարոյական ընթացքը մենք մեզմէ ընտրելով բարոյական ոյժ ձեռք կը բերենք : Բարոյական զարգացումը փորձութիւնով միայն կարելի է : Փորձութեան ենթակայ չեղած բարոյական արարած մը միշտ մանուկ եւ վատոյժ կը մնայ : Սուրբ նկարագիրը փորձութեան հնոցին մէջ կը զտուի : Հոս դիւրին է իրարմէ որոշել փորձութիւնը եւ մեղքը : Միտքը փորձութեան մէջ է երբ կը կենայ , կը հետազօտէ եւ շարժառիթները իրարու հետ կը բաղդատէ : Եթէ պարտականութեան ճամբան թողլով հաճելին ընտրուի , մեղք յառաջ կու գայ :

Բայց կայ պարագայ մը , ուր փորձութիւնն ու մեղքը իրարմէ զատել չէ դիւրին : Ըսինք թէ չար ունակութիւններ եւ մեղանշական գործեր , որոնց սովորած ենք առաջուրէն , զանոնք թողնելէս ետքն ալ փորձութեան միջոց կ'ըլլան : Այսպիսի ժամանակներ փորձութիւնն ու մեղքը զանազանել զբուռար կ'ըլլայ : Մարդու ցանկական երեւակայութեամբ որոճալը մեղք է : Այս ունակութիւնն ունեցող երիտասարդ մը թերեւս ապաշխարէ , բարի մարդ ըլլայ : Բայց յայտնի է թէ անկէ ետքը այդ ունակութիւնը անոր փորձութեան պատճառ մը կ'ըլլայ : Յիշողութեան եւ ունակութեան օրէնքներուն համաձայն , զոր ոմանք մեղանշական բնութիւն կ'անուանեն , մերթ ընդ մերթ այդ անձին երեւակայութիւնը պիտի փորձուի այն հին ճամբան ընթանալ : Այս վտանգին հաւանականութիւնը ի բնէ մեղք չէ : Բայց կայծակի արագութեամբ անոր երեւակայութեան առջեւ շարուած զգուշի տեսարանները անցելոյն մէջ զանիկայայնքան զբաղեցուցած էին որ , այսօր այն պատկերներուն վայրկեան մը իսկ միտքը գալը կը չարչարէ զանիկա : Ան կը զգուշանոցմէ եւ կ'ուզէ ազատուիլ անոնցմէ : Արդ հոս փափուկ դիրքի մը կը հասնինք : Մարդու մէջ հին մեղքերու հետքը դանուիլը զժբաղդութիւն է : Եւ կատարեալ մարդ ըլլալու համար այդ զժբաղդութենէն ալ ազատուիլ պէտք է : Մեր ենթադրած երիտասարդը , կատարեալ մարդ ըլլալու համար , այդ գարշելի երեւակայութիւններէն բոլորովին ազատ ըլլալու է : Յերաւի անոր երեւակայութեան մէջ ծնանող այդ պատկերները մեղք չեն , ցորճան կամքէն ծագում չեն առնել : Բայց քիչ մը անզգուշութեամբ շուտով կամքին շրջանակին մէջ կը մտնեն եւ կրնան մեղք ըլլալ : Յիշեալ երիտասարդը եթէ այս հին մեղքերուն հետքերէն դարչի եւ զանոնք իրմէ վտարէ , փորձութեան յաղթած կ'ըլլայ եւ հետզհետէ անոնցմէ կ'ազատուի :

Սակայն եթէ ասոնց մեղք չըլլալուն համար այն հին մեղանչական երեւակայութիւններուն քիչ մը թոյլ տայ, այն ատեն փորձութիւնը իսկոյն մեղքի կը փոխուի, եւ ինք առաջուանէն աւելի տկար մարդ մը կ'ըլլայ բարոյապէս: Խնդիրը ճիշդ նոյն է նաեւ արեւցութեան, նախանձու, փառասիրութեան եւ բոլոր ուրիշ մեղքերու համար: Մեղանչական կեանք մեղանչական ունակութիւնը սել է, եւ մեղանչական ունակութիւնը ապաշխարութենէ եւ վերստին ծնունդէն ետեւ անգամ իր հետքերը կը ցուցնէ մեր վրայ: Այդ հետքերը մեղք չեն, թէեւ փորձութեան աղբիւրներ են: Բայց մեղքի մասին մեր ամէնէն փափուկ եւ ամէնէն տկար կողմերն են: Այնպէս որ սրբութեան եւ հոգեւոր կեանքի չըջանակին մէջ մեր զօրութիւնը կ'որոշուի մեր անցեալ մեղանչական կեանքին այս հետքերէն զերծ ըլլալու աստիճանէն: Անտարակոյս Տէրունական Աղօթքին «Մեզ փորձութեան մի տանիր» խնդրուածով մեծաւ մասամբ սոյն տեսակ փորձութիւնները կ'ակնարկուին:

Արդ կ'եզրակացնենք թէ, թէպէտ փորձութիւնը միշտ դժնդակ բան է, ինքնին մեղք չէ, բայց օրհնութեան միջոց կրնայ ըլլալ եւ պարտի ըլլալ: Հին ունակութիւններէ ծագում առնող փորձութիւնները ալ աւելի զօրաւոր են, ուստի որովհետեւ անոնք մեղքի աւելի մօտաւորութիւն ունին, մեղքի հարկ է եւս առաւել զգուշութիւն ընել:

ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ՀՈԳ ԶԸՆՆԵԼ

Անմիտներու ամէնէն հասարակ խօսքերէն մին է «Հոգս չէ»: Պատանիներ եւ երբեմն չափահասներ նոյն խօսքը կը հանեն իրենց բերնէն եւ դժբախտաբար ալ կը կատարեն: Անհոգութեան դառն հետեւանքները ամէն տեղ կը տեսնուին:

Այն մարդը, որ ուղիղը կ'ընէ առանց հետեւանքներու վրայ մտածելու եւ Աստուծոյ վախճալուն համար ուրիշ վախի պատճառ չունի, ոչ անխոհեմ է, ոչ անհոգ եւ ոչ անտարբեր: Այնպիսին ամէն բան հաշիւ ըրած եւ յանձն առած է: Թերեւս հոգ չընեն մարդոց համար, բայց Աստուծոյ համար կ'ընէ: Կը վախճայ Աստուծոյ, որ կարող է հո-

գին ու մարմինը միանգամայն սպաննել դժոխքին մէջ: Այսպիսիներ կրնան երեք երբայեցիներուն նման ըսել, «Աս բանիս վրայով քեզի պատասխան տալու հարկաւորութիւն մը չունինք»: Բայց այսպիսիներ բնաւ անհոգ չեն իրենց երկրաւոր շահերուն: Առ Աստուած այսպիսի հաւատքի եւ առ Աստուած այսպիսի հնազանդութեան հետ անհոգութիւն չերթար:

Սակայն մարդիկ կան որոնց ամբողջ կեանքին մէջ անտարբերութեան, անհոգութեան եւ անձնասիրական անպատկառութեան երակ մը կ'ընթանայ: Հոգ չեն ըներ թէ ինչ կ'ըսեն, թէեւ իրենց խօսքով սիրտեր պատռին եւ համբաւներ արատաւորուին: Հոգ չեն ըներ թէ ինչ կը գործեն, թէեւ իրենց գործերով իրենք կործանին եւ ուրիշներու կործանման պատճառ ըլլան: Հոգ չեն ըներ թէ ո՛ր կ'երթան, թէեւ ընդհուպ առիթ տան իրենց վրայ շատ աննպաստ կարծիք կազմելու: Հոգ չեն ըներ թէ ինչ կ'ուտեն, թէեւ իրենց առողջութիւնը աւերեն որկրամոլութեամբ եւ անխոհեմութեամբ: Հոգ չեն ըներ թէ ինչ կը խմեն, թէեւ իրենց վրայ հիւանդութիւն բերեն եւ վերջապէս գինովի մահուամբ մեռնին: Հոգ չեն ըներ թէ ինչ կ'ըլլայ իրենց դրամը, թէեւ շռայլութեան կեանքի մը վերջ տան չարագործի մը խուցին կամ աղքատանոցի մը խորշին մէջ: Հոգ չեն ըներ թէ մարդիկ ինչ կ'ըսեն խրատով ու յորդորներով, թէեւ ամենայն անձկութեամբ ուղուի իրենց բարիք ընել եւ ճերմակ մաղեր տրտմութեամբ գերեզման իջնեն իրենց չարութիւններուն համար: Օրիորդը, որ հոգ չըներ, այլ տաքէն, պաղէն չզգուշանալով եւ առողջապահական օրէնքներու հակառակ շարժելով հիւանդութեան, հիւժախտի եւ մահուան զոհ կ'ըլլայ, ոչ միայն ինքզինք կը կործանէ, այլ եւ սիրտեր կը կեղեքէ եւ բեռներ կը դնէ ուն այնպիսիներու, որոնց բեռներն ինք վերցնելու էր: Երիտասարդը որ հոգ չըներ՝ կը մեռնի բռնորովին սեւ մաղերով եւ կը թաղուի ձեռամբ

այնպիսիներու, որոնց նեցուկ ըլլալու էր իրենց ծերութեան տարիներուն մէջ:

Անոնք որ իրենց հոգ չեն տանիր՝ ուրիշէ մը պիտի հոգացունին, թերեւս համարեալ րատար մայրէ մը կամ խանդակաթ հայրէ մը, թերեւս ճարտար բժշկէ մը, կամ այնպիսիներէ որոնք գիշեր ու ցերեկ հիւանդներու եւ մահամերձներու սնարին քով կը հսկեն: Կամ թերեւս բանի մը համար հոգ չընողները որ մը պիտի գտնեն իրենք իրենք՝ զգաստաբանի մը, բանտի մը, մարդասպանի մը խուցին մէջ փակուած կամ կախաղան բարձրացած:

Շատ աւելի լաւ է որ մարդիկ իրենց հոգ տանին: Ամէն մարդ իր անձին համար պատասխանատու է: Ամէն մարդ իր բեռը կրելու է: Ամէն մարդ իրեն համար հաշիւ պիտի տայ Աստուծոյ, եւ տխուր հաշիւ պիտի տայ ան որ հոգ չըներ: Ով դեռատիներ, զգուշութեամբ քալեցէք: Ով չափահասներ, զգուշացէք ձեր ճամբաներուն, եւ ով դուք, որ գիտէք թէ ծախու առնուած էք Քրիստոսէ, դողով անցուցէք ձեր երկրաւոր այս կեանքը, յիշելով ձեր հոգիին փրկութեան համար վճարուած գինը եւ ամենայն ժրութեամբ աշխատելով ազահովցնել ձեր կոչումը եւ ընտրութիւնը:

Ք

ԽՈՆԱՐՀՈՒԹԻՒՆ, ՍՐԲՈՒԹԵԱՆ ԳԵՂԵՅՎՈՒԹԻՒՆԸ Ե.

Խոնարհութիւնը Յիսուսի աշակերտներուն մէջ

«Ան որ ձեր մէջը մեծ է, սպասաւորի պէս թող ըլլայ» (Ղու. ԻԲ. 26):

Խոնարհութիւնն ուսումնասիրած ենք Յիսուսի անձին եւ վարդապետութեան մէջ: Հիմա փնտռենք զայն Անոր ընտրեալ ընկերներուն — Առաքեալներուն — չրջանակին մէջ: Եթէ խոնարհութեան մէջ ասոնց պակաս գտնուելովը Քրիստոսի եւ մարդոց մէջտեղ հակադրութիւնը շատ յստակ երեւի, այս պիտի օգնէ մեզի գնահատել զօրաւոր փոփոխութիւնը զոր գործեց Պետոսկոստէն անոնց մէջ, եւ փաստել թէ ո՞րչափ իրական կրնայ ըլլալ մեր մասնակցութիւնը Քրիստոսի խոնարհութեան կատարեալ յաղթութեան մէջ հպարտութեան վրայ, զոր Սատանան ներշնչեց մարդուն: Արդէն տեսանք Յիսուսի խօսքերէն առնուած

համարներուն մէջ թէ ինչ առիթներով աշակերտը ցուցուցին թէ ինչպէս բոլորովին պակաս կը գտնուէին խոնարհութեան շնորհքին մէջ: Անգամ մը ճամբուն վրայ կը վիճէին թէ իրենցմէ ո՞վ պիտի ըլլայ մեծ: Ուրիշ ատեն մը Զեբեդէոսի որդիքն իրենց մօր հետ խնդրեցին առաջին դիրքեր, աջ ու ձախ աթոռները: Եւ յետոյ, վերջին գիշերը, նոքէն վէճ եղաւ թէ ո՞վ պիտի սեպուէր մեծ: Չէ թէ երբեք չեղաւ ժամանակ երբ անոնք յիշաւ խոնարհեցուցին ինքզինքնին իրենց Տէրով առջեւ: Այսպէս ըրաւ Պետրոս երբ աղաղակեց, «Տէր, իմ քովէս մէկդի գնա, ինչու որ ես մեղաւոր մարդ մըն եմ»: Այսպէս էր բանը բոլոր աշակերտաց համար, երբ ինկան եւ երկրպագութիւն ըրին Անոր որ փոթորիկն հանդարտեցուց: Բայց խոնարհութեան այս պատահական արտայայտութիւնները միայն աւելի զօրութեամբ կը վկայեն թէ ինչ էր անոնց մտքին սովորական աստիճանը, որ ուրիշ ատեն անձին գիրքին եւ զօրութեան նկատմամբ տրուած բնական եւ ինքնաբեր յայտնութիւնով կ'երեւէր: Այս ամէնուն նշանակութեան ուսումնասիրութիւնը կարեւորագոյն դասեր պիտի սորվեցնէ մեզի:

Նախ, թէ ինչպէս մեծ չափով ջերմանաւոր եւ գործունեայ կրնանք ըլլալ երբ տակաւին կը պակսի մեր խոնարհութիւնը ցաւալի կերպով: Տես զայս աշակերտներուն մէջ: Անոնք ետանդով յարած էին Յիսուսի, եւ ամէն բան թողած՝ Անոր համար: Հայրը յայտնեց անոնց թէ Ան էր Աստուծոյ Քրիստոսը, Հաւատացին Անոր, սիրեցին զԱյն եւ հնազանդեցան պատուէրներուն: Անոր հետեւելու համար թողին ամէն բան, Երբ ուրիշներ ետ դացին, իրենք փարեցան Անոր, Բայց այս ամէնուն տակը խաւար զօրութիւն մը կար, որուն գոյութեան եւ տգեղութեան հազիւ թէ գիտակ էին անոնք, եւ զոր սպաննելու եւ դուրս ձգելու էին Յիսուսի փրկարար կարողութեան վկաներ ըլլալէ առաջ:

Տակաւին այսպէս է բանը հիմա ալ, կրնանք գտնել պաշտօնեաներ եւ փրոֆէսորներ, աւետարանիչներ եւ աշխատաւորներ, միսիոնարներ եւ ուսուցիչներ, որոց մէջ բազում եւ յայտնի են Հոգիին պարգեւները, եւ որք օրհնութեան միջոց են շատերուն: Բայց երբ փորձի ժամը կը հասնի, կամ երբ սերտագոյն յարաբերութեամբ աւելի կը ճանչցուին, խիստ ցաւալի կերպով յայտնի կ'ըլլայ որ խոնարհութեան շնորհքն հազիւ թէ կը տեսնուի անոնց մէջ իբր միայնուն հանգամանք ընտելութեան:

Այսպէս ամէն բան կը ձգտի համակերպիլ սա ճշմարտութեան թէ խոնարհութիւնը գլխաւոր եւ

բարձրագոյն չնորձերէն մին է, շատ դժուարաւ ձեռք բերուելիք չնորձերէն մին. չնորձ մը ուրուն ուղղուելու են մեր առաջին եւ գլխաւոր ջանքերը. վերջապէս չնորձ մը՝ որ միայն զօրութիւնով կու գայ մեզի, երբ Հոգիին լեցունութիւնը մասնակից կ'ընէ զմեզ ներաքնակ Բրիստոսի, եւ Ան կը բնակի ի մեզ :

Երկրորդ, թէ ինչպէս ամէն արտաքին ուսուցումներ եւ անձնական ջանքեր անկարող են յաղթելու հպարտութեան, կամ տալու հեզ ու խոնարհ սիրտ : Աշակերտները երեք տարի Յիսուսի վարժարանին մէջ գտնուեցան, որոց կ'ըսէր յաճախ թէ ինչ է գլխաւոր դասը զոր ինք կ'ուզէր սորվեցնել իրենց. « Ինծմէ սորվեցէք որ հեզ եմ ու սրտով խոնարհ » : Շատ անգամ կ'ըսէր անոնց, նաեւ Փարիսեցիներուն եւ ժողովուրդներուն, թէ խոնարհութիւնն է միակ շաւիղն Աստուծոյ փառքին : Եւ ոչ միայն իբր Գառն Աստուծոյ ապրեցաւ անոնց առջեւ իր Աստուածային խոնարհութեամբ, այլ՝ մէկ անգամէ աւելի բացաւ անոնց իր կեանքին ներքին գաղտնիքը. « Ես ձեր մէջը սպասաւորի մը պէս եմ » : Ուրդին Մարդոյ չեկաւ սպասաւորութիւն ընդունելու, հապա սպասաւորելու : Նաեւ լուաց անոնց օտքերը, եւ ըսաւ որ իր օրինակին հետեւելու էին : Բայց այս ամէնը քիչ օգուտ ունեցան : Տէրունական Ընթրիքին վրայ էր տակաւին կոխը թէ ո՛վ պիտի ըլլար մեծ : Անտարակոյս շատ անգամ ջանացած էին սորվի Անոր դասերը եւ հաստատ որոշեցին անգամ մ'ալ չվշտացնել զԱն : Բայց ամէնն ի դերեւ ելաւ, որպէս զի անոնք եւ մենք սորվինք սա շատ հարկաւոր դասը թէ ոչ մէկ արտաքին հրահանգութիւն, մինչ իսկ ըլլայ Բրիստոսի անձին նկատմամբ, ոչ մէկ ձեռնարկութիւն (argument), թէ եւ համոզիչ, խոնարհութեան զեղեցկութեան նկատմամբ ոչ մէկ զգացում, թէ եւ խորունկ, եւ ոչ մէկ անձնական որոշում կամ ջանք, թէ եւ անկեղծ եւ եռանդուն, կրնայ դուրս հանել մեզմէ դեւը հպարտութեան : Երբ Սատանան Սատանայ կը հանէ, անոր համար է որ նորոգ կերպով ներս մտնէ աւելի հզօր, թէ եւ աւելի ծածուկ, զօրութեամբ : Ոչինչ, միայն սա օգուտ կ'ընէ որ իր Աստուածային զօրութիւնով նոր բնութիւնն յայտնուի զօրութեամբ : Ինչին տեղը բռնելու եւ ասոր նման բուն մեր բնութիւնն ըլլալու ճշմարտապէս :

Երրորդ թէ մենք ճշմարտապէս խոնարհ կ'ըլլանք միայն Բրիստոսի մեր մէջ բնակելովը իր Աստուածային խոնարհութեամբը : Մեր հպարտութիւնն ստացանք ուրիշէ մը, Ագամէն : Մեր խո-

նարհութիւնն ալ ստանալու ենք ուրիշէ մը, Հպարտութիւնը մերն է, եւ այսպէս սոսկալի զօրութեամբ կ'իշխէ մեր մէջ, որովհետեւ մեր ինքնութիւնն է, մեր բուն բնութիւնը : Ինչպէս որ բնական եւ հեշտ եղած է հպարտ ըլլալ, այսպէս ըլլալու է — եւ պիտի ըլլայ — խոնարհ ըլլալն ալ : Սա է խոստմունքը, « Ուր որ » մինչ իսկ սրտին մէջ, « աւելի եղաւ մեզքը, ա՛յ աւելի եղաւ չնորձքը » : Բրիստոսի բոլոր հրահանգութիւնները իր աշակերտներուն, եւ անոնց բոլոր ունայն ջանքերը, հարկաւոր պատրաստութիւն էին Անոր անոնց մէջ մտնելուն Աստուածային զօրութեամբ, որպէս զի տար եւ ըլլար անոնց մէջ ինչ որ ինքը սորվեցուց անոնց փափաքի : Ան իր մահովը կորսնցուց դեւին զօրութիւնը, մէկդի ըրաւ մեզքը, եւ յաւիտենական փրկութիւն գործեց : Երբութիւնովը ստացաւ Հօրմէն բոլորովին նոր կեանք մը, Աստուծոյ զօրութիւնով կեանքը մարդուն, որ կրնար հաղորդուիլ անոր եւ մտնել, նորոգել եւ լեցնել անոր կեանքը իր Աստուածային զօրութիւնովը : Կամ բարձումովը ստացաւ Հօրը Հոգին, որով պիտի կրնար ընել ինչ որ չէր կրնար երբ էր յերկրի, միացնել ինքզինքը իր սիրածներուն հետ, գործնականապէս ապրիլ անոնց կեանքն իրենց համար, այնպէս որ անոնք կարենային ապրիլ Հօրը առջեւ իրենին նման խոնարհութեամբ մը, զի ինքը պիտի ապրէր եւ չնչէր անոնց մէջ : Եւ վերջապէս Պենտեկոստէին եկաւ եւ ձեռք առաւ ամէն բան : Պատրաստութեան եւ համոզումի գործը, նաեւ փափաքի եւ յուսոյ արթնութիւնը, որ յառաջ եկաւ Անոր վարդապետութենէն, կատարեալ եղաւ Պենտեկոստէին ներգործած զօրաւոր փոփոխութեամբ : Յակոբոսի Պետրոսի եւ Յովհաննէս թուղթերն եւ կեանքերը կը վկայեն թէ փոխուած էր ամէն բան, եւ թէ յիշաւ հեզ ու չարչարեալ Յիսուսի հոգին գրաւած էր զանոնք :

Ինչ ըսենք այս բաներուն : Վստահ եմ որ մէկէ աւելի կարգեր կան ընթերցողներուս մէջ : Ոմանք դեռ մասնաւորաբար խորհած չեն այս նիւթին վրայ, եւ չեն կրնար մէկէն իրականացնել անոր անհուն կարեւորութիւնը իբր կեանքի խնդիր : Կեղեցիին եւ անոր ամէն մէկ անգամին համար : Ուրիշներ շատ եռանդուն ջանքեր ըրած են միայն նորէն վրիպելու եւ յուսահատելու համար, եւ դատաւարաբար կ'զգան ինքզինքնին իրենց թեթութիւններուն համար : Ուրիշներ, դարձեալ, կրնան ուրախութեամբ վկայութիւն տալ հոգեւոր օրհնութեան եւ զօրութեան նկատմամբ, եւ սա կայն չունին այն հարկաւոր ճանաչումը թէ իրենց

չորսը դառնալով ինչ պակաս կը տեսնեն իրենց մէջ, եւ ղեռ կան ուրիշներ որք կրնան վկայել թէ Տէրն այս շնորհքին, խոնարհութեան, նկատմամբ ալ յաղթութիւն տուեր է իրենց, բայց նոյն ատեն սորվեցուցեր ալ է թէ տակաւին չափ կը կարօտին անոր, եւ թէ ակնկալելու են զայն Յիսուսի լեցունութենէն։ Որ կարգին ալ վերաբերինք, տակաւին հարկ է որ շեշտեմ սա ստիպողական պէտքը թէ մենք ամէնքս Բրիտանիոյ կրօնին մէջ խոնարհութեան բռնած եղական դիրքին նկատմամբ աւելի եւս խորունկ ճանաչում մը ունենալու ենք, եւ գիտնալու ենք թէ ցարժի Ասոր խոնարհութիւնը չէ ճանչնալ իբրեւ իբրեւ իբրեւ, իբրեւ իբրեւ, իբրեւ իբրեւ, եւ մեր Բրիտանիոյ երանութիւնը, բոլորովին անկարելի է որ Եկեղեցին եւ հաւատացեալը ըլլան ինչ որ Բրիտանիոյ կողմէ որ ըլլան։

Արդ, թող խորապէս տեսնենք թէ որչափ որ դարգացած էին աշակերտները, տակաւին ցաւալի կերպով կը պակսէր այս շնորհքն իրենց մէջ, եւ թող խնդրենք Ազատեմէ որ չըլլայ թէ ուրիշ պարգեւներ այնպէս մը գոհացնեն զմեզ որ մենք չկրնանք երբեք ըմբռնել սա իրողութիւնը թէ այս շնորհքին բացակայութիւնն է գաղտնի պատճառը թէ ինչո՞ւ Աստուծոյ զօրութիւնը չկրնար կատարել իր հօր գործը։ Միայն հո՞ն Աստուծոյ պիտի ընէ ամէն բան, ուր մենք, Որդիին նման, ճշմարտիւ գիտենք եւ կը ցուցնենք թէ մեզմով բան մը չենք կրնար ընել։ Ինչ ատեն որ ներառնակ Բրիտանիոյ մը ճշմարտութիւնը կը գրաւէ իր պահանջած տեղը հաւատացելոց փորձառութեան մէջ, այն ատեն Եկեղեցին պիտի հագնի իր գեղեցիկ հանդերձները եւ խոնարհութիւնը պիտի տեսնուի անոր վարդապետներուն եւ անդամներուն մէջ իբր գեղեցկութիւնը Սրբութեան։

(Ա. Զ. Ե.)

ԳԻՏԱԿԱՆ

ՀՈՒՆՁԻ ԺԱՄԱՆԱԿ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

(Ինչո՞ւ Բրիտանիոյ)

Բ

Մէկ ժամ — դուն ուրեք աւելի — քուն ցերեկուան մէջտեղը սայլին հովանիին ներքեւ, եւ նորէն կը սկսուի կէսօրէ ետքի աշխատութիւնը որ մինչեւ արեւամուտ կը տեսէ միայն քիչ մը ընդմիջումով։ Ասիկա կը նշանակէ տասներկու, տասներորս եւ տասներկինգ ժամ գործել, եւ հողը որչափ աւելի աղէկ ըլլայ, գեղացիք որչափ ա-

ւելի հող ունենան, եւ որչափ աւելի հարուստ ըլլան, այնչափ աւելի անխոնջ աշխատութեամբ կը գործեն։ Ես ընաւ տեսած չեմ մարդոց այսքան սաստիկ աշխատիլը հունձի ժամանակ աւելի քան թամպովի պտղաբեր անասման դաշտագետիններուն վրայ։ Գրեթէ բոլորովին մութ կ'ըլլայ երբ հնձողները տուն կը վերադառնան, եւ սակայն դեռահասակները — մասնաւորապէս աղջիկները — գիշերուան խաղաղ օդը կը լեցնեն իրենց երգերով։ Հունձը, անոր ամէն մէկ մասը, իր մասնաւոր երգերը ունի, որոնց թուականը մեծաւ մասամբ հեռագոյն նախաբրիտանական հնութեան կը հասնի։ Երգերը մասնաւոր կերպով եռանդուն եւ զուարթ կ'ըլլան երբ հունձին լաւագոյն մասը կը սկսի, երբ տուն կը փոխադրուի հաճառը կամ ցորենը, չորնալու համար քանի մը օր խուրձ խուրձ թողուելէ ետքը։ Ամէն ոք պատրաստ է յոգնած ձիուն բեռը վերցնելուն օգնել, մինչ անիկա դեղի չսալարկուած պողոտայէն կ'անցնի, եւ խրախուսել զանիկա սիրուն բառերով մինչ տուն կը կրէ ընտանիքին ուտեստը։ Շատ ընտանիքներու մէջ հացը կրնայ նուազ ըլլալ, եւ վերջին ալիւրը չատ խնայութիւնով կը գործածուի նոր հունձին ակնկալելով։ Հիմա գէթ քանի մը որաներ (տէմէթ) աճապարանքով կը ծեծուին եւ հոսուած ցորենը կը տարուի գեղի հողմաղացը (եւլ տէյրմէյն) երկար ատենէ հետէ ակնկալուած օրը փութացնելու համար, երբ ընտանիքը այս տարուան հունձէն առնուած «նոր» ալիւրով եփուած հացին կրնայ մասնակցիլ։ Ռուսիոյ մէջ միլիոնաւոր տուններու համար այդ օրը ռեւէ հանդիսաւոր տոնախմբութենէ շատ աւելի մեծ տոնախմբութիւն է — թերեւս բացի Զատիկէն — եւ նոր եփուած հաճառէ հացը, աղով, տարուան ամէնէն սուրը կերակուրն է։ Արդարեւ չկրնար աւելի աղէկ ընդունելութիւն մը ըլլալ պատուաւոր այցելուի մը քան անոր մատուցանել նոր հաց եւ աղ։ Նոր եփուած վիթխարի նկանակը, փայտէ աղամանին հետ, կը կենայ իշխանի սեղանին վրայ, ամէն մէկ մարդու, կնոջ եւ տղու համար, որ կրնայ տունը մը տեսնել։ Երբ Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսները չոր են եւ տաք, զարնան ցանքերը կը սկսին հասունանալ գրեթէ այնինչ հաճարի եւ ցորենի հունձները կ'աւարտին։ Վարսակ, զարի եւ երբեմն զարնանային ցորեն, բակլայ եւ ոսպ, ինչպէս նաեւ քթան եւ կանեփ հնձելու յամր գործը կը սկսի գրեթէ անմիջապէս, ձմեռուան հունձներուն ներս առնուելէն ետքը, հանգիստի ժամանակ չթողլով։ Ամէն օր իրեն հետ նոր գործ մը կը բերէ, գործ՝ գործ

յոյժ չառ պարագաներու մէջ պէտք է կատարել անմիջապէս, վասն զի Օգոստոսին եւ Սեպտեմբերի առաջին կիսուն ողջ յաճախ փոփոխական կ'ըլլայ, Ամէն պայծառ օրէ, երբեմն մինչեւ անգամ քանի մը ժամու արեւոտ ատենէ պէտք է օգուտ քաղել այս կամ այն հունձը ազատելու համար:

Այսօր վարսակը կամ գարին է որ պէտք է կտրուի եւ ներս բերուի եւ պատապարուի, եթէ ոչ՝ վտանգ կայ որ անձրեւէն թրջին եւ փոխին: Վաղը ցորենն է որ կը պահանջէ անմիջապէս քաղել, մինչ մարդիկը թերեւս զբաղած պիտի ըլլան յաջորդ քանի մը օրերը զրացի ագարակատէրոջ մը կալուածքին մէջ, եւ ուստի կինքն են որ պիտի կատարեն այս դժուար գործը: Յաջորդ օրը թերեւս քթանն է որ կը գտնուի յիւսնոյն փոփոխ վիճակին մէջ. կամ քթանը, որ ջուրը զրուած է լճակներու մէջ, պէտք ունի իսկոյն դաշտերուն մէջ տարածուելու որպէս զի չորնայ: Եւ բաց աստի, բոլոր այս գործերուն մէջ, շատ անգամ պէտք կ'ըլլայ քիչ մը հաճար կամ ցորեն կամնել աչնան ցանքերուն համար: Դարձեալ, երկիրը պէտք է արօրել եւ ցանել, մինչ յաւելուածական շատ գործ ընել պէտք է զրացի ագարակատէրներու եւ երկրագործներու համար: Այս վերջինները թերեւս նպատակներ մատուցած են ձմեռը գեղացիներուն, երբ ասոնք ստակի եւ կերակուրի նուազութիւն կը քայէին, եւ հիմա կը պահանջեն որ իրենց մատուցած նպատակներուն փոխարէնը գեղացիները հատուցանեն իրենց արտերուն մէջ գործելով: Եւ այս ամէնուն հետ մէկտեղ անձրեւները, որոնք աւելի յաճախ կը տեղան, շարունակ կ'ընդմիջեն գործը, որ հիմա ընդհատ ընդհատ կատարուելուն պատճառաւ իսկ, աւելի ստիպողական կ'ըլլայ: Ռուսիոյ շատ կողմերը 1900ին վարսակը որայի վերածելու, նաեւ կառքերով փոխադրելու գործը բոլորովին գիշերը կը կատարուի օրուան լման գործին աւարտելէն ետքը: Անհուն դաշտագետիններ կը տարածուին հարաւային եւ հարաւային արեւելեան Ռուսիոյ վրայ: Ես ինքնս տեսած եմ արտեր, ուր հողը երեք տարին անգամ մը տարի մը պարապ թողլով հունձ հունձի ետեւէ քաղուած է ութսուն յաջորդական տարիներ, եւ հունձը շարունակ աւելի հարուստ եղած է քան ուրիշ տեղեր ուր լաւագոյնս կ'աղբուրին հողերը: Եւ միայն վերջին յիսուն տարիներու մէջ է որ այս արգաւանդ հողերն սկսան ունենալ հոծ բնակչութիւն, մինչ արեւելեան ծայրերը Հարաւային Ուրալներու բարձրադիր տափաստաններուն վրայ կամ կողմասի հիւ-

սիսային ոտքը տարածուած բարձր դաշտերուն վրայ, բերրի կոյս հողի մաքաւ տարածութիւններ մշակուիլ եւ ցորեն սերմանուիլ սկսան վերջին քառորդ դարուն մէջ:

Հարաւային արեւելեան Ռուսիոյ դաշտագետիններուն վրայ հնձելու նախնի կերպերը անբեւութագած են, եւ մարդ տեղ տեղ կը տեսնէ ձեռքով եւ տեղ տեղ մեքենայով հնձելու գործողութիւններ: Հարաւային Ռուսիոյ մէջ բուսած բոլոր ցորենին յոյժ մեծ մասը տակաւին մանգաղով կը քաղուի, բայց հնձելու եւ տեղ տեղ նաեւ որայ կապելու բազմաթիւ մեքենաներու ալ աւելի դիմում կ'ըլլայ հետզհետէ: Ազախու ծովուն եզերքները երկրագործական մեքենաներու բազմաթիւ գործարաններ կան եւ հնձող մեքենաներու գործարան մը եւս: Թայդանի մօտերը, զոր վերջերս Անգլիացի հիւպատոսը ներկայացուց իրեւ մեծագոյնը Եւրոպայի մէջ, Բայց բաւական ժամանակ կ'ուզէ մինչեւ որ մեքենաներու դէմ նախապաշարումը վերնայ գեղերուն մէջ, եւ երկրագործները համոզուին թէ մեքենաներուն մերթ պատահած մլաս մը կրնայ դիւրաւ չիտկուիլ փոխանակելի մասերով: Հունձներուն համար բացառիկ կերպով գէշ տարի մը եղաւ 1900 տարին: Ա'յնինչ ձմեռնային հունձը ներս առնուեցաւ, անձրեւները սկսան տեղատարափ իջնել բոլոր երկրին վրայ, այնպէս որ կարելի չէր գարնան ցանքերը հնձուրիչ կերպով բայց եթէ մաս մաս՝ մերթ վայելուած պայծառ օրերու եւ ժամերու մէջ, եւ այսպիսի օրեր անկարելի է վարձկան գործաւորներ գտնել: Ամէն կարելի ձեւերով հազարաւոր հնձող մեքենաներ, բայց գլխաւորապէս Ամերիկեան, բերին այդ տարին երկրին հարաւային արեւելեան մասի երկրագործներն ու խազախները, ինչպէս նաեւ հողատէրերը եւ նոյն իսկ արեւմտեան եւ հարաւային արեւմտեան մասի գեղերու հասարակութիւնները: Ռուսիոյ դաշտագետիններուն վրայ կլիման չոր է եւ հետեւապէս ցորենը արհեստականապէս չորցուելու պէտք չունի: Անիկա կը կամնուի այնինչ կը հնձուի, երբ պէտք եղող մարդիկը եւ ձիերը կամ կամնող մեքենաները առ ձեռն կը գտնուին: Տակաւին կը շարունակէ կամնելու հին մեթոքը, որով կեդրոնը կայնող մարդ մը չորս կամ վեց ձի կը վազցնէ ցորենի որաներու վրայէն, որոնք յատկապէս պատրաստուած չոր գետնի վրայ շարուած են: Բայց կամնող մեքենաներ եւս կը գործածուին հասարակօրէն, եւ կամնելու գործողութիւնը արտին մէջ յաճախ կը կատարուի Ամերիկեան եղանակաւ, որպէս զի ցորենը պարկերու մէջ լեցուած փոխադրուի կառքերով:

Շատ անգամ մեքենան կը գտնուի մարդու մը քով, որ զանիկա հետ առած կ'երթայ գեղէ գեղ եւ ագարակէ ագարակ. բայց երբեմն գեղացիները, եթէ կարող ըլլան միտօին ստակը ձարել, մեքենայ մը կը գնեն հասարակաց գործածութեան համար: Այսու ամենայնիւ, հարկաւ կը մնայ կամեաւայլը. եւ կեդրոնական Ռուսիոյ մէջ ամբողջ գաւառներ կան, ուր գեղացւոց անկարելի է կամեաւ մեքենայ ձեռք բերել: Հոն եւս ցորենը պէտք է չորցընել կամեաւէ առաջ, եւ այս բանը կը կատարուի փայտի կոճղերէ շատ խղճալի կերպով շինուած ամբարանոցներու միջոցաւ, որոնք տեսակ մը ջերմոց ունին. եւ հետեւանքը կ'ըլլայ յոյժ տխուր տեսարաններէն մէկը կեդրոնական Ռուսիոյ գեղի մը մէջ աշնանային գիշերները. այն է՝ կրակները որ կը տեսնուին այս կամ այն գեղին գեղացւոց չորցնելու ամբարանոցներուն մէջ: Ընդհանրապէս, միայն Սիպտեմբերի մէջտեղերէն է որ բոլոր հունձերը ներս կ'առնուին, եւ կամեաւ գործը այնքան յառաջ գացած կ'ըլլայ որ կարելի կ'ըլլայ զիտնայ հունձին արդիւնքը: Յետին աստիճան յոգնեցնող երկու ամիսներէն ետքը, որու միջոցին ամէն մարդու, կնոջ, տղու եւ աղջկան բոլոր ոյժերը ձկտուած են սաստիկ, կու գայ գեղացիին համար տարիին լաւագոյն մասը: Իւրաքանչիւր ոք կ'ուտէ իր անօթութիւնը յագեցնելու չափ: Գեղերուն մէջ կանանց սեռը անգամ մը եւս կ'ողորմի եւ արդէն կը սկսի ցորենի, հաճարի, վարսակի եւ բոլոր միւս ցորենեղէններուն կառքերով փոխադրութիւնը, որ պիտի զոաղեցնէ գետի բաղմաթիւ չոգենաւերը եւ մակոյկները, ինչպէս նաեւ երկաթուղիներու ահագին ցանցը որ հիմա կը ծածկէ Ռուսիան:

Վ. Ե. Բ.

ՀԵՂՈՒԿ ՕԴ
(Յ. Յ. Մ.)

Բանի մը տարի առաջ թերթեր շատ գրեցին օդը հեղուկ, այսինքն ջուրի նման, վիճակի մը վերածելու գիւտին նկատմամբ: Անգլիացի Փրոֆ. Տրուարի սոյն գիւտը շատ աղմուկ հանեց այն տեսները եւ մեծ ակնկալութիւններ հիմնուեցան այդ նոր առարկային կիրառութեանց վրայ: Բոլոր արհեստները պիտի օգտուէին անկէ, եւ հանքերու ու գործատուներու համար նոր դարաշրջան մը բացուած կը կարծուէր: Սակայն յետոյ անթել հեռագիր մը ելաւ, Րաթիւս մը գտնուեցաւ, որոնք ուրիշ ամէն գիւտ մոռնալ տուին: Բայց միթէ

բոլորովին ի դերեւ ելան հեղուկ օդի վրայ դրուած յոյսերը: Բնաւ: Չայն արժան կերպով պատրաստել եւ գործածութիւնը ընդհանրացնել դիւրին չէր, եւ դեռ այսօր գործարանները հազիւ 8 դահի կրնան տալ անոր մէկ լիթրը (շուրջ 300 տրամ): Այս պատճառով մինչեւ այսօր անոր գործածութիւնը սահմանափակեալ է բնագիտական վարժարաններու փորձարաններուն մէջ:

Օդը հեղուկ վիճակի կը վերածուի երբ ջերմաչափը կը նշանակէ — 191° Հ. (մաքուր ջուրի սառելու աստիճանէն 190 աստիճան վար): Այս կը նշանակէ այնպիսի սոսկալի ցուրտ մը, ուր մեզի ծանօթ բոլոր հեղուկները արդէն սառած պիտի ըլլան. քանզի անդիկը կը սառի — 39.4° Հ., ալքոլը կը սառի — 130° Հ., եթերը — 117.6° Հ., աղաթթուն (Նո-դ բո-հո) — 116° Հ.: Ապա ուրեմն — 191° Հ. պաղութիւնը հաշուելու համար մասնաւոր կերպով պատրաստուած գործիքներ պէտք կ'ըլլան, որովհետեւ, ինչպէս կը տեսնենք, մեզի ծանօթ ջերմաչափներուն բոլորին հեղուկները շատ առաջ սառած պիտի ըլլան:

Օդը հեղուկ վիճակի վերածուելէ վերջ՝ բաց ամանի մը մէջ կրնայ պահուիլ: Մէկ լիթրը հազիւ 15 օրէն չոգիանալով կ'սպառի. քանզի բնական օրէնքի մը համաձայն քրքան գորութիւն որ պէտք է հիւլէները իրարմէ բաժնող միջոցները նուազեցնելով զանոնք իրարու մօտեցնելու, եւ կազ մը հեղուկի կամ հեղուկ մը թանձրացեալ վիճակի վերածելու՝ նոյնքան մեծ գորութիւն մը պէտք է այդ նիւթերը իրենց նախորդ վիճակին վերածելու: Արդ, օդը հեղուկի վերածելու գործողութիւնը այդ մեծ աշխատութեանց կարգէն է: Անկարելի է օդը խցուած ամանի մէջ պահել, քանզի երբ հեղուկի վերածուի, 800 լիթր հասարակ օդէն հազիւ մէկ լիթր հեղուկ օդ կը գոյանայ. որ ըսել է թէ երբ չոգիանայ մէկ լիթր հեղուկը՝ 800 լիթրնոց աման լեցնելու չափ կը շատնայ: Սակայն բարեաղդաբար միայն երեսը, որ դուրսի օդին հետ հաղորդակցութիւն ունի, կրնայ տաքնալ եւ չոգիանալ. ուստի, եթէ ամանին բերանը բաց թողուի, անպատեհութիւն մը յառաջ չգար: Հեղուկ օդը կը պահեն հնարիչին անուամբը Տրուարի չիշ կոչուած ամաններու մէջ, որոնք իրարու մէջ դրուած երկու շիշի կը նմանին: Անոնց պատերը իրարմէ քիչ մը հեռու, մէջտեղի օդը ամբողջովին հանուած եւ բերանները հալուած միացած են: Օդազուրկ միջոցէ մը ջերմութիւնը դիւրաւ չթափանցեր. ներսի շիշը չտաքնար, նոյնիսկ եթէ դուրսին քիչ մը տաքնայ: Նաեւ դուրսի շիշը դուրսէն արծաթազօծ-

ուած է, որպէս զի ջերմութեան ճառագայթները անդրադարձնէ: Հեղուկ օդը այս շիշին մէջ կը դրուի եւ բերանը կտոր մը թաղիքով կը խցուի, որմէ չոգիացող օդը կրնայ անցնիլ: Այս վիճակին մէջ կարելի է տեղէ տեղ տանիլ կամ երկաթուղով դրկել:

Հեղուկ օդով կատարելի անթիւ փորձերէն մի քանին միայն յիշենք:

Եթէ գաւաթի մը մէջ հեղուկ օդ դրուի եւ վրան ջուր լցուի, օդը կը շոգիանայ եւ ջուրը կը սառնցնէ:

Եթէ ամանով մը սնդիկ դրուի հեղուկ օդի մէջ, սնդիկը անմիջապէս կը սառնի: Եթէ այդ վիճակով ջուրի մէջ պարպենք, յատակը իջնելու միջոցին ջուրի ջուրը սառնէ խողովակ մը կը կազմէ:

Ալքոլը, երբ հեղուկ օդի մէջ դրուի, նախ կը թանձրանայ եւ մեղրի նման կ'ըլլայ, յետոյ երթալով կը կարծրանայ եւ ապակիի նման երեւոյթ մը կ'առնէ՝ չափ մը ճեղքերով:

Եթէ ծաղիկ մը քառորդ վայրկեան բռնեա հեղուկ օդի մէջ, կը կարծրանայ եւ ապակիի նման կը կտրտի՝ եթէ գետին իյնայ: Նոյնպէս կ'ըլլայ ձգախէժէ խողովակ մը:

Կնքամօմը եթէ հեղուկ օդի մէջ դրուի՝ կարմիր դոյնը դեղինի կը փոխուի:

Կապարէ աման մը, որ բնականաբար անձայն է, արծաթէ զանգակի նման կը հնչէ՝ եթէ 10 րոպէ հեղուկ օդով լցուած մնայ:

Աղաթթուն, որ զօրաւոր ազդեցութիւն ունի չափ նիւթերու վրայ, եւ բուռն զօրութեամբ կը միանայ Նալթիւմ (սոտիում) մետաղին հետ, բոլորովին չէզոք եւ անտարբեր կ'ըլլայ՝ եթէ մինչեւ -80°C . պաղեցուի հեղուկ օդի մէջ դրուելով:

Հաւկիթ մը, երբ հեղուկ օդի մէջ դրուի եւ յետոյ մուծ սենեակի մէջ քննուի, ֆոսֆորականութիւն ցոյց կու տայ:

Ծայրը քիչ մը վառած փայտ մը, երբ հեղուկ օդի մէջ դրուի, պայծառ բոցով կը վառի: Հեղուկ օդով թրջուած բամբակը կամ սպունգը կը բռնկի:

Ասոնց նման չափ մը փորձեր կը ցուցնեն թէ հեղուկ օդը կը փոխէ նիւթին ֆիզիքական եւ քիմիական չափ մը յատկութիւնները: Յուսալի է որ հեղուկ օդի գործածութեամբ կարելի պիտի ըլլայ պարզել դեռ չափ մը բնական գաղտնիքներ, եւ ճամբայ բանալ բազմաթիւ նորանոր գիւտերու:

ԱՅԼԵԻԱՅԼ Ք

ՊԱՏԱՌԻԹԻՒՆ

ՄԵՅՐԻ ԶՈՆՍԻ ԵՒ ԻՒՐ ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉԻՆ

[Այս փոքրիկ պատմութիւնը Ուէյլսի այն աղջկան, որու անունը սերտ կապակցութիւն ունի Բրիտանական Աստուածաշնչի Ընկեան հիմնադրութեան հետ, Հայերէնի թարգմանուած է 1893ին ձեռամբ Օվաճըգի հանգուցեալ քարոզիչ Վեր. Առաքել Արքահամահանի: ԽՖ. Աւետ.]

Յառաջանալու առ նախին պարտաւորեալ

Այս դրբայկ կը վկայէ թէ ինչպէս ամենափոքր տերմ մը կ'աճի ու կ'ըլլայ մեծ ծառ: Վախճանեալ Ուիլեմ Գալս Ի Տօրքինկ, որ իւր բոլոր կենաց մէջ ջերմ եւ ազատ բարեկամն էր Բրիտանական եւ Արտաքին Աստուածաշնչի Ընկերութեան, սորա ծագումն ուստի լինելն հասկնալու մեծ փափաք ունէր: Յայնժամ Պէյլայի գովէճի սանք մատուցին նմա Մէյրի Զոնսի Աստուածաշնչուհի, որ դեռ կը գտնուի Լոնտոնի Աստուածաշնչի դրատունը: Եւ նա յոյժ ջերմ եռանդով ջանաց որ պատմութիւնը հոչակուի յօգուտ պատանեաց: Եւ թէպէտ չկըրցաւ տեսնել զայս հրատարակեալ հատորիկ, սակայն դէթ իւր մահուան անկողինէն կարողացաւ տեսնել իրեն բերուած նախարտակը, եւ հաւնելով իւր մահուանէն մի քանի օր առաջ այսպէս գրեց. «Նախարտակն եկաւ ինձ իբրեւ փառաւոր լրում մը իմ բաղձանացս: Գիրքը չեմ կրնար տեսնել հոս, այլ միայն երջանիկ այն պայծառ երկրէն, ուր պիտի ըլլամ Բրիտանոսի հետ, եւ պիտի գիտնամ բոլորը»:

Մոռնալու չեմք որ բացի Մր. Չարլէն ուրիշներ ալ օգնեցին հիմնելու Աստուածաշնչի ընկերութիւնը: Պատ. Թովմաս Զոնս, Բրիթընի Ժողովրդապետը, արժանի է յատկապէս յիշուելու: Նա էր Ուէյլսի այն եկեղեցականը, զորմէ «Օրնի Պատմութիւն Ընկերութեան» գիրքին մէջ (Հատ. Ա. էջ 3) գրուած է թէ 12 տարիներէ հետէ խոր ցաւ ունէր Աստուծոյ Բանին նուազութեանը համար Ուէյլսի մէջ: Թող պատուին այսպիսիք. սակայն ի վեր քան զամենեսին թող փառաւորուի Այն՝ որ շարժեց իւր ծառաներն կազմելու ընկերութիւն մը, բազմաթիւ քաղցեւոց կենաց հացը մատակարարելու համար:

Պայպըլ Հաուս, Դեկտ. 1, 1882

ԳԼՈՒԽ Ա.

Լեռան սարսուռը

Ով բարի Հովիւ քու հօտիդ, կերակրէ գառներդ

եւ հսկէ . զի դու միայն զանոնք կարող ես տանիլ դէպի կեանս յայս երկրէ :

Դուռն ուրեք կրնանք գտնել աւելի սիրելի եւ զրաւիչ տեղ մը քան Քատէր Իտրիսի հարաւ արեւմտեան այն հովիտը , ուր կայ Լէնֆէնճէլ Բէն-նէնդի փոքրիկ գիւղը , յորոյ վերայ ամբարձած է մի վեհ լեռ իւր մութ ժայռերով , սեպացեալ գահաւանդներով եւ ապառաժ վերելքներով , մինչ հեռուն դէպի յԱրեւմուտ կը տարածուին Քարտիկան խորշին փայլուն ջուրերուն ափունքը , ուր փրփրալից սպիտակ ալիքներ թաւալելով կը զարնեն ցամաքը եւ կը դառնան յետս անվեհեր :

Լեռը եւ խորշին շրջանակն ու հովիտին սխրալի գեղեցկութիւնը դեռ նոյնպէս կը մնան , ինչպէս էին հարիւր տարիներ առաջ : Ծամբորդին աչքը դեռ կը յառի զարմանօք նորա ամայի գեղեցկութեանը , ինչպէս անցեալ ժամանակի անցորդաց աչքերն : Սակայն մինչ Բնութեան մեծամեծ սահմանք կը մնան , կամ հազիւ զգալի փոփոխութիւն մը կը կրեն , Աստուծոյ աշխարհը վայելելու կոչուած մարդը կը ծնի ու կ'ապրի կարճ կեանք մը եւ կ'անցնի կ'երթայ թողլով յոյժ յաճախ՝ միայն յիշատակ մը իր ետեւէն :

Ապա ամէն անոնց , որք եւս մեզ նման փափաքող են տեղեկութիւն ունենալ Քատէր Իտրիսի եւ շրջակայից անցեալին վրայ , կ'ուզեմք ներկայել այն պարզ պատմութիւնը որ Լէնֆէնճէլ մեր սիրելի երկրին հռչակեալ եւ պատուաւոր տեղերէն մին կ'ընէ . զի այդ գիւղի հողէն բողբոջեց շառաւիղ մը արագածուն , ասարածելով մեծամեծ ոստեր երկրի վրայ՝ ըլլալով կենաց ծառ մը , որոյ տերեւք բժշկութիւն են ժողովրդոց :

Իբր 100 տարիներ առաջ 1792ին գիշերային աղշամուղղք պատած էին Լէնֆէնճէլ գիւղակը : Վերջերն էր աշնան եւ կը փչէր ցրտաշունչ հով մը ծառերուն մէջէն , թօթափելով նոցա դալկացեալ չոր տերեւներն եւ կուտակելով դողդոջուն դէզեր նեղ հովտին վրայ : Տօգոյն եւ ճախնային լուսինն յամպոց չընկալաւ , որ կ'երեւէին այլիմն ուրուակա՞ն Քատէր Իտրիս յեթերն , ելած էր եւ կ'արձակէր աղօտ լոյս մը ցցուեալ ժայռերուն վրայ՝ ի տեւ բերելով նոցա սուր եւ կոտորակ եղերքը երկրէն ելած թաւալգլոր մութ շոգոյն դէմ յանդիման :

Խաւար գիշերուան դէմ զուարճալի հակադրութեամբ տաքուկ լոյս մը կը ցոլանար գիւղին հիւղերէն միոյն պատուհաններէն :

Լոյսը կ'երեւէր քարէ վառարանի մը վրայ դըրուած չոր փայտերուն կրակի կայծերէն , մինչ վառ-

ուած կնիւնի լոյս մըն ալ փայտէ կոշտ ճրագկալէ մը կը ձգէր իւր տարտամ նշոյլը ոստայնանկի գործարանին վրայ , ուր կը նստէր գործողը : Ոստայնանկին բոլոր կահ կարասիներն էին նստարան մը , երկու երեք աթոռակներ , անշուք պնակադարան մը եւ խոհանոցի սեղան մը :

Սենեակին կեդրոնը կանգնած էր միջահասակ կին մը վերարկու հագած եւ Ուէյլտի բարձր կոնածեւ այն խոյրը զուլսը դրած , զոր մինչեւ այսօր կը գործածեն շատ գիւղացիք :

«Կը ցաւիմ որ չես կրնար երթալ , Յակոբ ,» ըսաւ նա իւր էրկան , եւ պիտի փնտռուիս ժողովքէն : Բայց Ամենակալն Աստուած , որ մեր հագեւոր շինութեանը համար սահմանած է ժողովներն , ինքը խրկած է քեզ այդ լանջաց հեւքը քու մարմինդ ու հոգիդ փորձի տակ դնելու համար : Ուստի պարտիմք համբերութեամբ տանիլ մինչեւ որ նա յարմար տեսնէ ցրուել զայդ քեզմէ :»

«Այո , կին , եւ ես զոհ եմ որ պարապ նստած չեմ , կրնամ գործս տեսնել ,» պատասխանեց Յակոբ ձոնս . «քան զայս դժուարինը կայ : Բայց էր կ'սպասէք դեռ , Մոլի . ուշ կը մնաք ու չէք հասնիր ժողովին : Ժամը վեցը եկած ըլլալու է :»

«Աղջիկը լապտեր բերելու գնաց , անոր կ'սպասեմ ,» պատասխանեց Մէյրի ձոնս , զոր իր այրն Մոլի կը կոչէր՝ իրենց դուռտորէն որոշելու համար , վասն զի նա եւս Մէյրի կը կոչուէր :

Յակոբ ժպտեցաւ ըսելով , «Լապտեր . այո , կարօտ էք լապտերի այս մութ գիշերը : Աղէկ խորհեցաք առնել տալ զայն Մէյրիի , ինչպէս դուք կ'երթաք կանոնաւորապէս , քանզի նա այլ կերպիւ չկրնար երթալ ժողովներուն : Եւ ինք ո՞րչափ կը սիրէ այսպիսի բաներ :»

«Այո , արդէն ինքը քաջ գիտէ ինչ որ դու եւ ես կ'ուսուցանեմք Սուրբ Գիրքէն որչափ որ գիտեմք . այնպէս չէ՞ Յակոբ : Դեռ ութը տարեկան է , ու ես կը յիշեմ որ իւր փոքրիկ տղայութեան ատենն՝ կիրակի օրեր ժամերով կը նստէր գիրկդ ունին դնելով Աբրահամու , Յովսեփայ , Դանիէլի , Դաւթի պատմութեանց : Տեսնուած չէ բնաւ փոքրիկ աղջիկ մը Սուրբ Գրոց պատմութեանց այսչափ հետամուտ որչափ մեր այս դուռտորը . եւ անհաշու գայ , օրհնեալ ըլլայ :» Յայնժամ Մէյրիի ուղղելով խօսքը ըսաւ . «Զաւակ , որքան ուշացար լապտերը բերելու . պէտք է չուտով երթանք որ ուշ չմնամք :»

Փոքրիկն Մէյրի իւր պայծառ սեւ աչերն մօրն երեսը յառելով պատասխանեց . «Այո , մայր , ուշացայ , վասն զի փութացի փոխ առնուլ դրացի

Ուրիշներինը՝ Մեր լապտերին փականքը չըռներ, եւ այս գիշեր անանկ հով մը կայ, որ եթէ բացուի, կը մարի ւ»

«Լուսին կայ, ըսաւ տիկին ձօն, կրնայի երթալ առանց լապտերի ւ»

«Այո, մայր ւ» պատասխանեց Մէյրի, «բայց գիտես որ անատեն ես տունը մնալու կ'ըլլայի եւ որչափ կը փափաքիմ երթալ ւ»

«Յայտնի էր այդ ւ» ըսաւ Մորի խնդալով. «օն, երթանք ուրեմն ւ Մնաս բարեաւ Յակոբ ւ» «Մնաս բարեաւ, սիրելի հայր» գոչեց Մէյրի վերջին համբոյր մը տալով Յակոբին ձերանի թէ դու եւս կարենայիր գալ ւ»

«Գնա, զաւակս, եւ լաւ միտքդ պահէ լսածներդ որ, երբ դառնաք, ծերունի հօրդ ալ պատմես ւ»

Յայնժամ խրճիթին դուռը բանալով Մէյրի եւ իւր մայրը դուրս ելան ցուրտ հողմայոյզ գիշերը ւ

Լուսինը թանձր ամպով ծածկուած ըլլալով՝ փոխ առնուած լապտերն յոյժ ընդունելի եղաւ, զոր Մէյրի այնպէս զգուշութեամբ բռնած էր որ լոյսը քայլու ճամբուն վրայ էր, եթէ ոչ՝ յոյժ վտանգաւոր եւ դժուարին պիտի ըլլար ճամբան ւ

«Քու խօսքդ իմ ոտքերուս ճրագ է ու իմ շաւիղներուս լոյս ւ» ըսաւ Տիկին ձօն, բռնելով իւր դատրիկին ձեռքէն ւ «Այո, մայր, ես ալ ճիշդ դայդ կը խորհէի ւ» պատասխանեց մանկուհին. «ձերանի թէ գիտնայի Սուրբ Գրոց այսպիսի շատ համարներ ալ ւ»

«Ո՛րչափ ուրախ պիտի ըլլայի ւ» ըսաւ մայրն հառաչելով, «եթէ հայրդ ու ես կարող ըլլայինք աւելի ուսուցանել քեզ բայց տարիներ անցած են մեր ուսանելէն ի վեր. ու Սուրբ Գիրք չունինք եւ մեր յիշողութիւնը շատ տկարացած է ւ»

Խորտուրտ ճամբէն բաւական երկար քայլէն յետոյ ժամանեցին վերջապէս մատուռ մը, ուր կը ժողովուէին Մեթոտական եկեղեցւոյ անդամք ւ Բաւական ուշացած էին, պաշտօնն արդէն սկսած էր, բայց մարդասէր երկրագործ իվընս տեղ տուաւ իրենց եւ նստոյց իւր նստարանին վրայ ու ցցուց Սաղմոսը, զոր կ'երգէին ժողովականք ւ

Անդ գտնուող փոքրիկ աղջիկ միայն Մէյրի էր ւ Բայց նորա դէմք այնչափ լուրջ էր եւ դիրքն այնպէս վսեմ եւ պատկառելի որ տեսնողը չէր կրնար կարծել թէ տղայական զրօսանքի մը եկած է ւ Եւ անդ յաճախող ժողովականք սկսան զայս փոքրիկ աղջիկ իրեւ իրենցմէ մին նկատել եւ ըստ այնմ ողջունել ւ

Յաւարտ ժողովին, երբ Մէյրի լապտերը վառելով պատրաստ էր իւր մօր հետ դառնալ ի տուն,

երկրագործ իվընս իւր խոշոր լայն ձեռքը դրաւ աղջկան ուսին վրայ, ըսելով. «Լաւ, փոքրիկ օրիորդ, դու յոյժ դեռահաս ես այս ժողովներուն համար, բայց Տէրը գառնուկներ ալ կ'ուզէ ինչպէս ոչխարներ, եւ մեծապէս կը բերկրի երբ գառներն կանուխ կը վարժուին լսել իրմէ բուն խակ իրենց փափուկ մատաղ հասակին մէջ ւ»

Ապա բարի ծերունին հայրական գգուանօք արձակեց զայն եւ դարձաւ ի մի կողմ, ունենալով իւր յիշողութեան մէջ այն ուշիմ եւ զուարթ դէմքը, որ վսեմ էր լրջութեամբ եւ յօժար մտադրութիւն ընելու եւ կը խոստանար ապագային համար մեծ օգտակարութիւն ւ

«Ինչո՞ւ մեք չունիմք Աստուածաշունչ, մայր ւ» հարցուց Մէյրի լապտերի ձեռին երագելով ի տուն ւ

«Վասն զի հաղուագիւտ է, զաւակս. ու չեմք կրնար գնել ւ Ոստայնակութիւնը պարկեշտ գործ մըն է, Մէյրի ւ Բայց չեմք կրնար հարստանալ այնու ւ Ուստի երջանիկ կը համարիմք ինքզինքնիս, եթէ կարողանամք գալլը դռնէն ներս չմտնել եւ ունենալ հագնելու հանդերձ ւ Այսուամենայնիւ, թէպէտ Աստուծոյ Խօսքը ձեռքերնիս ունենալը պատուական բան պիտի ըլլար, աւելի պատուական են Նորա ուսմունքներն ու ճշմարտութիւնները մեր սրտերուն մէջ ւ Ըսեմ քեզ, աղջիկս, անոնք որ զԱստուած սիրել սորված են, ամէնէն մեծ ճշմարտութիւնը սորված են զոր կարելի է սորվիլ Սուրբ Գիրքէն, եւ անոնք որ Փրկչին կ'ապաւինին իրենց մեղաց թողութեան եւ խաղաղութեան ու վերջապէս յաւիտենական կենաց համար, կրնան հոմբերութեամբ սպասել Աստուծոյ Խօսքին եւ կամքին լիուրի գիտութեանը ւ»

«Կարծեմ, դուք կրնաք սպասել, մայր, որովհետեւ դուք ա՛լ վարժուած էք ւ» պատասխանեց Մէյրի. «Իսկ ինձ յոյժ դժուարին է այդ ւ Ամէն անգամ որ կը լսեմ Սուրբ Գիրքէն, կ'ըզձամ աւելի լսել. եւ երբ կարդալ գիտնամ, աւելի պիտի դժուարիմ Սուրբ Գիրք չունենալուս համար ւ»

Տիկին ձօնս պատասխանելու վրայ էր, եւ անհառքը քարի մը զարնուելով ինկաւ, թէեւ բարեբախտաբար առանց վնասուելու ւ Մէյրի այնչափ տուած էր իւր խորհուրդներն այս խօսքերուն, որ լապտերն ուղիղ բռնելու զգուշութիւն չըռաւ եւ մայրը քարը չտեսնելով՝ ոտքը քարին զարկաւ ւ

«Ո՛հ, աղջիկս, վերջապէս ամէնէն աւելի մերներկայ պարտականութեանց վրայ պէտք է խորհինք ւ» ըսաւ Մորի, կամացուկ մը վեր ելլելով. «Մինչեւ անգամ անկումը կրնայ դատ մը ուսուցանել մեզ,

Մէյրի : Բուն իսկ Աստուծոյ խօսքը , որ ճրագ է մեր ոտքերուն եւ լոյս մեր չափողներուն , չկրնար փրկել զմեզ զթիւնէն : Եթէ ուղիղ չընենք զայն , եւ անոր լոյսը մեր օրական կենաց վրայ չծագի օգնելու համար մեր բոլոր պարտաւորութեանց մէջ , Յիշէ զայս , ով փոքրիկ զաւակս :

Փոքրիկն Մէյրի միտքը պահեց այս դասը եւ իւր ապագայ կեանքը հաստատեց թէ լաւ սորված էր զայն : Օրինակով ուսուցողած պարզ դաս մը , զոր ուսոյց Աստուծոյ անուս մէկ աղախինը եւ զոր փոքրիկ աղջիկն պահեց իրեւ դանձ բուն իր սրտին մէջ :

ԱՐԴԻ ԸՄԲՈՒՆՈՒՄԸ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՎՐԱՅՈՎ

(Ծառ. Եփեսոս Բ-էն Ե- վերջ)

Յաջորդ քայլով մը մենք կ'ստիպուինք մտածել այս Զօրութեան վրայ իբր Ամենակարող : Անոր կարողութեան յայտնութիւններն են որ կը տիրապետեն , ուր որ դառնանք : Սահման մը չենք կրնար երեւակայել անոր կարողութիւններուն : Երբ մէկ կողմէն ջուրի կաթիլի մը մէջ պարփակուած նկատենք անոր ուժերը , միւս կողմէն հաշուել սկսինք այն անըմբռնելի զօրութիւնը , որով արեգակնային ու երկնային բիւրաւոր զօրութիւնները իրենց մոլորակներովը , արբանեակներովը ու յարգողներովը կը շարժին ու իրենց դիրքին մէջ պահուած կը մնան , ամէնէն համեստ բացատրութիւնը տուած չենք ըլլար ամենակարող , ամենագոր կոչելով այդ Ուժը : Այս զօրութեան մասին , ոչ միայն ամենակարող , այլ՝ յաւիտենական է ըսելու կը մղուինք : Կարելի է երեւակայել սկզբնաւորութիւն մը եւ կամ վախճանականութիւն մը : Բնութեան մէջ կորուստ չկայ , փոփոխութիւն միայն կը տեսնենք : Աւելին կայ : Մենք հարկադրուած կ'զգանք խորհելու թէ այս զօրութիւնը ի՞նչպէս էակ մ'է , թէ՛ հեռագիտակներով երկինքը խուզարկենք , եւ թէ՛ մանրագիտակներով ներքնաշխարհի մը խորութիւնները նշմարենք , միշտ պիտի հանդիպինք Կառքաւ եւ Դիւանաւ կարգաւորութեան մը , Բարձրագոյն կարգաւորութեան ու կանոնաւորութեան մը : Հետեւաբար կը թելադրուինք խորհելու թէ այս ներդաշնակ կարգաւորութիւնը ամէն բանէ առաջ Ինչպէս կարողութեան մը արտայայտութիւնն է :

Դարձեալ , մեզի կը ներկայանայ աւելի կարեւոր ու կենսական հարցում մը այդ զօրութեան անշարժութեան նկատմամբ : Այս բառը սակայն պէտք չէ նեղ առումով մը դորձածել , իբր սահմանաւոր , ամփոփուած մարմինի մը մէջ , այլ իբր

կեդրոնն ու էութիւնը անձնաւորութեան , զիտակցութիւնն է , «Ես» ըսելու կարողութիւնը : Եթէ այս իմաստով չենք կրնար վստահօրէն յայտարարել այս էակը իբրեւ անձնաւոր , զոնէ մէկ բան կայ , զոր կրնանք ընել որոշապէս : Եթէ ընդունինք թէ անձնաւորուած էակ մը չէ այդ զօրութիւն , այն ատեն պիտի ստիպուինք ընդունիլ անձնաւորութեան անըմբռնելիօրէն գեր ի վեր բան մը : Բանզի մեր անձնականութիւնը եւս այդ Զօրութեան արտադրոյթն է , եւ որովհետեւ ոչ մէկ բան կրնայ իր մը արտադրել , եթէ նախապէս այդ իրին ատաղձը չպարունակեր , եւ «Nothing is evolved, which was not first involved» ասուակ մը չկրնար բարձրանալ քսն իր ակը , հետեւաբար Ան — Զօրութիւնը — որուն արդիւնքը կը դաւանինք անձնաւորումը , զէթ հաւասար ու համագոր է արդիւնքին — անձնաւորութեան : Հոս կրնանք աւելցնել Հըրպըրթ Սփինսըրի մէկ նշանակալից ու բացորոշ խօսքը , զոր անձամբ ինծի ալ ըսած եւ կանխաւ գրած է . Անհեթեթ ու անբանաւոր բան մը չկայ երբ ենթադրենք թէ այն յաւիտենաւոր ու անհուն զօրութիւնը կրնայ աւելի գեր ի վեր ըլլալ քան մեր «անձնաւորութիւն» եւ «գիտակցութիւն» բառերուն առիւնքնած յատկութիւնները , ինչպէս որ մենք գեր ի վեր ու բարձր ենք բուսականութիւնէն :

Խնդրին այս մասերուն համադրում մը գոյացնելէ վերջ մեզի համար աւելի կենսական հարցում մը ծայր կու տայ , որուն պէտք է պատասխանել եթէ կը հաւատանք Աստուծոյ , դուն ըսէ այդ Զօրութեան , կրնանք Բարձր էակ մը նկատել : Մինչեւ հոս եղած ապացուցութիւնները այնքան սերտ կենսականութիւն մը պիտի չունենան , եթէ ուրանանք Անոր Բարութիւնը , Բայց , ասիկա , կարելի է , պիտի ըսենք , աշխարհի այսքան թախծութիւններուն , թշուառութիւններու հանդէպ , Յախուռն ու վարկաբարդի վճիռ մը տալէ առաջ , կ'արժէ վայրկեան մը խորհիլ : Մեր աշխարհին համար անհրաժեշտ դարձած ցաւը , զոր մենք չստանգամ կը պատճառենք ստորին դասակարգերու եւ իրարու , կարելի է դիւրութեամբ օրհնութեան ապացոյց մը նկատել եւ ոչ թէ չարութեան կամ նոյն իսկ անհոգութեան հետեւանք մը : Եթէ նորաստեղծ ցեղ մը բնակչութիւն հաստատէր մեր այս հողագունդին վրայ , ցեղ մը՝ որ անընդունակ ըլլար ցաւը զգալու , պիտի չկրնար իր գոյութիւնը պահել վեց ամիս անգամ : Յաւի զգացողութիւնը եւ վիշտ առթող պարագաներէ խուսափումի ջանքը տեւականօրէն կը պաշտպանեն մեզ մօտալուստ աւերումէն ու քայքայումէն : Աւելին ըլլ

լալով, մենք չենք կրնար երեւակայել հաճոյքի գոյութիւնը, առանց գիտակցելու վատին գոյութեան: Երկուքին ալ վրայով կազմած գիտակցութիւնն է որ մեզ կը ծանօթացնէ մէկին ու միւսին փոխադարձ գոյութեան:

Գալով բարոյական ճշգրտութիւն, Բնաշրջութեան առջեւ խնդիրը բոլորովին հակոտնեայ ուղղութիւն մը կ'առնէ: «Չարիք»ին ծագումը չէ որ այլեւս նիւթ-պիտի ըլլայ լուսաբանութեան, այլ «բարի»ին ծագումը: Մարդուն ստեղծագործութեան հետ ծնունդ առած են սէր եւ գիտակցութիւն: Եւ ահա ասոնք կարելիութիւն կ'ընձեռնեն բարոյական զարգացումի եւ աճումի: Կարելիութեան սահմանէն դուրս կ'իյնայ սոսկական ամենակարողութեան մը համար մի անգամէն ստեղծել կատարեալ առաքինի էակ մը: Որովհետեւ ինչ որ կը հասկնանք «առաքինութիւն» բառով, անոր — առաքինութեան — հականիշին ճանաչումն է, մաքառումը անոր դէմ, եւ յաղթանակ անոր վրայ: Առաքինութիւնը, ինքնին, անիմաստ է ունէ առումով: Եթէ բարոյական արարածներ կան, պէտք է նաեւ որ «չարիք»ը կենայ, եւ աճումը, հետեւաբար, իրարու առընթերական դէմյանդիմանութիւնով մը:

Չարիքին գոյութիւնը կարելորդ առարկութիւն մը չկրնար ընծայել Աստուծոյ բարութեան կատարեալ վստահելիութեան հանդէպ: Փակագծի մէջ կրնանք յիշել պարագայ մըն ալ: Դիտենք նաեւ թէ հանուր տիեզերքը բարութեան կողմնակից է: Իրերու երեւոյթներուն մէջ միշտ ձկտում մը կը նկատուի իրենց վրայ դրուած օրէնքները պահելու: Եւ ահա այս պահպանողականութիւնը, այս երեւոյթը խստապահանջ օրինապահութեան, ուղղութիւն կամ արդարութիւն բառերուն բացատրութիւնն ու սահմանն է: Եւ, մանաւանդ, աւելի շեշտուած կը գտնենք այս նկատողութիւնը, երբ կը դիտենք մարդկային կեանքին արշալոյսէն ի վեր բարութեան օրըստօրէական յարաճունութիւնը: Տիրապետող ուժի մը հանգամանքի ներքեւ ստացած ծաւալուն յառաջդիմութիւնը գիտականօրէն կ'ապացուցանէ թէ տիեզերք «բարի»ին կողմն է: Եթէ «բարի»ին տիրապետութիւնը չըլլար, մարդկային ընկերականութեան կազմակերպութիւնը գոյութիւն պիտի չունենար: Բանգի ինչ որ կ'ըսենք «չարիք» բառով, կը հասկնանք բոլոր այն ուժերն ու ձկտումները, որոնք ճիգ մը ունին քայքայելու, ջլատելու ու անշատելու: միջնորդ բարութիւնը չինելու, նորոգելու, միացնելու բուն ձկտումն ու հակամիտութիւնն է: Ուրեմն այլեւս պարզ իրողութիւն մ'է թէ մարդ-

կային ընկերութեան գոյութիւնը, եւ դարերէ ի վեր կրած օրըստօրէական բարեշրջութիւնը բացարձակօրէն «բարի»ին տիրողութիւնը ապահոված ու ընդունած են: Այս եզրակացութիւնները այլեւս կ'արդարացնեն «Աստուած»ին դորձածութիւնը, եւ փոխանակ «այն»ի Անիկա — մեր Հայրը — կոչելու պահանջումը: Եւ սակայն այս եզրակացութիւնները թոյլ կու տան մեզի հաւատալու թէ Անիկա զմեզ անհատականապէս ալ նկատողութեան կ'առնէ, եւ մենք, աննշան արարածներ, անոր մասնաւոր խնամքներուն ու հոգածութեան առարկաներն ենք: Իբր լուսաբանութիւն, կը բաւէ մեզի ըսել թէ ամենէն մեծ ու տիպար զօրապետը մեծ ծրագիրներ երկնողն ու իրագործողը չէ, այլ ան որ կատարեալ ծանօթութիւններ ունի բոլոր այն մանրամասնութիւններուն, որոնցմէ կախում ունի իր ծրագիրներուն յաջողութիւնը: Կ'ըսուի թէ Նափոյէոն բանակին այլազան բաժանումներուն մանրամասնութիւններուն վրայ աւելի մօտէն տեղեկութիւն ունէր քան այն ստորակարգ պաշտօնեաները, որոնք նոյն բաժանումներուն հետ անմիջական պարտաւորութիւններով կապուած էին:

Երբ մանրագիտական աշխարհը կ'ուսումնասիրենք, կը գտնենք թէ հաւասարապէս կը նկատէ անըմբռնելիօրէն պղտիկ իրերուն կարգապահութիւնը, այն զօրութիւնը որ կը վարէ բոլոր հըսկայ մոլորակներն ու արփիափայլ, բոցավառ արեւները: Այդ տեսակ սիրոյ մը գոյութեան ըմբռնողութեան դժուարութիւնն է որ անհաւատալի կը ներկայացնէ: Դժուար կ'երեւի երբեմն հաւատալ Աստուծոյ, որովհետեւ անոր վրայով մեր տաճած խորհուրդը կը ճնշէ մեզ խորհրդաւորութեան ու սեւասքօղ զաղանիքի մը սարսուռներովը պարուրուած չգացումով: Բայց եթէ մեր աչքերը բանանք եւ պայծառաւորութիւնով մը հետեւինք մեր առօրեայ կեանքի երեւոյթներուն, պիտի իմանանք թէ խորհրդաւորութիւնը միայն Աստուծոյ պատկանուած չէ: Մեզմէ ամէն մէկը թաքուն դադունիք մ'է, ինչպէս Աստուած, եւ մեր ու Անոր մէջ որոշ զուգահեռականութիւններ կան ցայտուն որ կարկառուն: Շօշափելի ներկայացնելու համար, ըսեմ թէ, ես ինքս Աստուծոյ նման անտեսանելի ու անշօշափելի եմ, մարմնոյս սահմանագծերուն մէջ նեղ առումով մը ամէնուրեք եմ, ինչպէս որ Աստուած ալ տիեզերքի սահմանին մէջ ամէն տեղ է: Մտերիմ բարեկամներէս ոչ մէկը կրցած է եւ պիտի կրնայ չօշափել կամ տեսնել զիս: Մարմինս չօշափելի ու տեսանելի է, սակայն ես իմ մար-

մինս չեմ, զայն կը գործածեմ ես. եւ երբ դուն փորձելու ջանաս զիս, «Ես»ս, զետեղելու կամ տեղորոշելու, չես կրնար պնդել թէ ես իմ ձեռքիս, կամ ոտքիս եւ կամ խելապատակիս մէջն եմ Ուեէ գործնական նպատակի համար, ես մարմնոյս բոլոր այն մասին մէջ կ'ամփոփուիմ, որ գիտակից ու սահմանաւոր գործունէութեան մէջ է մասնաւոր վայրկեանի մէջ: Ես ձեռքիս մէջ կ'ըլլամ բարեկամական ջերմ սեղմումի մը պահուն. աչքերուս մէջը՝ երբ հմայիչ տեսարան մը դիտելու վրայ եմ. աւանջիս զրանցքին մէջը, երբ բարեկամի մը ձայնը կ'զգամ. կը գտնուիմ լեզուիս ծայրը, երբ կը խօսիմ սիրելիի մը հետ. այն ամէն տեղերը, վերջապէս, ուր պարագաները կը կանչեն զիս: Աստուծոյ համար եւս ինչու չխորհիմք, ուրեմն, թէ ամէն տեղ է, թէ՛ անսահման աշխարհներու մէջ, թէ՛ ամենափոքր խոտի շիւղի մը մէջ մեր ոտքին ներքեւ, թէ՛ երկինքի լուսաւորներուն մէջ, վերը մեր գլուխներուն վերեւ, թէ՛ այն ամէն տեղերը, ուր կեանք, գեղեցկութիւն, ուրախութիւն կայ. հոն է Աստուած: Աստուծոյ մասին կազմուած հնադարեան ծթած ըմբռնումը ջնջուած է այլեւս: Անկախ ոչ միայն երկինքներու մէջ է, մեր մօտը, մեր քովիկը, մեր մէջն է, մեր սրտի բաբախումներէն ու շունչէն աւելի մօտ մեզի: Ինչպէս թշնիսըն կ'երգէ գեղեցկօրէն.

«Խօսէ, խօսէ Անոր, որ կը լսէ քեզ,
Եւ որուն հոգին քու հոգիիդ կը հանդիպի.
Շունչէդ աւելի մօտ է Ան քեզ, խոնարհ, հեղ,
Մօտ ձեռքերէդ ու ոտքերէդ աւելի»

Ամառիս

ԱՅԻՆԻՆԵ

ՏՍԱՍՐ ԴԱՇՏԱՐ

Դաւանք եւ Զաւանք Լայելաներուն

«Իսահակ իրիկուան դէմ դաշտը ելեր էր մտածութիւն [աղօթք] ընելու» (Ծն. ԻԴ. 63):

Ուշադրութեան առարկայ ընել կ'ուզէի մեծ Նահապետին աղօթատեղին, որ էր դաշտը: Նախ քանի մը խօսք Իսահակի վրայ: Մեծ Նահապետը դեռ երիտասարդ էր, չամուսնացեալ՝ բայց ամուսնանալու վրայ: Ասոր վրայ է արդէն այս երկար գլուխին ամբողջ պատմութիւնը, բացառութեամբ բնարան համարին միայն առաջի կիսուն: Իսահակ դաշտը ելեր էր մտածութիւն, աղօթք ընելու: Եւ ահա այդ դաշտին մէջ իսկ նա կը հանդպի իր մօրեղբորորդի նշանածին, Ռեբեկայի: Այլ կրնայ կարծուիլ եւ հաւանական իսկ համարուիլ թէ իր մօտալուտ ամուսնութիւնն իսկ էր իր աղօթքի կամ մտածութեան նիւթը: Եւ ինչո՞ւ չէ: Ամէն

բան աղօթքի նիւթ կրնայ ըլլալ: Զկրնար աղօթքի նուազ կարեւոր նիւթ ըլլալ ամուսնութիւնն ալ, որ մարդու մը կեանքին էն նշանակալից եւ բազմազան աղօթքի առարկայ ըլլալու, Աստուծոյ տարուելու ու Անոր հարցուելու: Ան որ կու գար կին ըլլալու խոստման զաւկին, Նահապետի մը տան նահապետունիին ըլլալու, նախ ըլլալու էր ազնուունի, բարեպաշտունի եւ ապա հարսն Աբրահամի եւ Իսահակունի: Ու Իսահակի աղօթքը դաշտին վրայ, կրնանք ապահովապէս ըսել, ատոր համար էր, անոր համար, որ կու գար իր Սարրա մօր տեղն անցնելու, իշխանունի ըլլալու եւ միւլթարելու անմայր ֆնացած Իսահակը: Նոյն իսկ այս պարագան կը մեծցնէ Իսահակը մեր աչքերուն: Ան որչափ հետի էր ուրիշ երիտասարդներու նմանիլէ, որոնք առհասարակ սյս տեսակ խնդիրներու կը հետապնդեն կոյր կիրքերով քան լուրջ մտածութեամբ եւ աղօթքով, որոնք ոչ թէ դաշտը կ'ելլեն աղօթելու, հապա փողոցները, եւ լրտեսի աչքերով, գողունի տկնարկներով գեղեցկունիներ ընակեցնող տուններու շուրջ կը սլքտան կամ մասնաւոր եկեղեցիներու դռներուն դիմաց կը կանգնին, նոյն իսկ կիրակի օրեր, կանանց եւ աղջիկներու ելեւմուտքը դիտելու եւ ապա իրարու աւանջն ի վար հայհոյանքէ պակաս չեղող լրբենի դիտողութիւններ ընելու, եւ երբեմն ալ անանկ տուփոտ ախե՛ր մը ու Լաւեր մը քաշելու, հառաչներ մը հեծկլոտալու, կամ վայրի քրքիջներ մը արձկելու որ երթան ենթակային աւանջն հասնին: Անանկ չէ: Ասանկ չեն ընդհանրապէս այս օրուան երիտասարդները, նոյն իսկ մեր Բողոք, Ժողովրդեան պարմաններէն ու պարմանունիներէն, Ինչ օգուտ տղեղ բարքերը միշտ ծածկելէ եւ աղտոտ տարքները պարտկելէ: Հաւատանք թէ յայտնի յանդիմանութիւնը ծածուկ սէրէն եւ բարեկամին տուած հարուածները թշնամիին համոյրներէն աղէկ են, նոյն իսկ փրկարար: Իսահակի պէս պէտք է ըլլան մեր դեռատիները, այսինքն թէեւ իրենց արբունքին եւ կորովի ու կրայոյց շրջանին մէջ գտնուին, բայց յաղթած ըլլան մեղքի եւ կառավարուն ոչ թէ կոյր կիրքերով եւ անուանական սէրէրով, հապա Աստուծոյ վախովը, սրբազան մտածութեամբ եւ աղօթքով:

Դառնանք հիմա բուն մեր նիւթին — Տաճար դաշտին: Դաշտին՝ իբրեւ աղօթատեղիի կամ աղօթավայր դաշտին: «Իսահակ դաշտը ելեր էր աղօթք ընելու» Ասոր մէկ պատճառը, բայց պզտիկ պատճառը այն կրնար ըլլալ որ այն ատեն ոչ

խորան [վրան, շարժական տաճար] կար եւ ոչ հիմով չէնքով տաճար, քանի որ խորանը անապատի ճամբորդութեան միջոցին ծրագրուեցաւ, շինուեցաւ ու գործածուեցաւ, իսկ տաճարը երկրի գրաւումէն ու ժողովրդին հոն հաստատուելէն, նոյն իսկ Սողոմոնին ալ իշխանութենէն ետեւ։ Այսինքն խորանը եկաւ Իսահակի ապրած այս ժամանակէն իբր չորս դար ետքը, ու տաճարը խորանէն 4-5 հարիւր տարի ետեւ։

Բայց աւելի մեծ պատճառը Իսահակի դաշտ ելելուն եւ հոն իր աղօթքը մատուցանելուն իր այն ըմբռնումն էր, կը թուի, թէ Աստուած ամէն տեղ կը գտնուի եւ հոգեով ու ճշմարտութեամբ կը պաշտուի։ Այսքան մեծ ճշմարտութեան մը այսքան կանուխ ժամանակի մէջ ըմբռնումը բան մ'է, որ իրական մեծութիւն մը, մեծ պատիւ մը կը բերէ մեծ նահապետին, նկատելով մանաւանդ թէ ան թո՛ւն էր Թարայի, որ կռապաշտ էր։ Բացազանչել կ'արժէ։ «Այսչափ լոյս ասանկ մարդու մը վրայ, Թարայի թոռան վրայ» Երուսալայի ճշմարտութիւնը իբրեւ նոր ու իբրեւ անձանթ ճշմարտութիւն մը ուսոյց, եւ ասկէ 15 դար ետքը, 1500 տարի յետոյ, Սուրբի ջրօրին վրայ Սամարացի կնոջ, որ մէյ մը Յիսուսի կը հարցնէր թէ Դուռն միթէ մեր Յակոբ հօրմէն աւելի՞ մեծ մըն էս, եւ մէյ մ'ալ թէ Ո՛ւր է երկրպագութեան ճշմարիտ տեղը։ Սամարիայի լեռը թէ Երուսաղէմը ինչո՞ւ մեղաւորուհին կ'անգիտանար թէ Երուսալայի Յակոբէն մեծ ու Արքահամէն առաջ է եւ թէ Երուսալայի տուած պատասխանին վկայ կը կանգնէր իրենց Յակոբ հօրը հայրը Իսահակ, որ ոչ Երուսաղէմի մէջ կ'աղօթէր, ոչ ալ Սամարիայի լեռանը վրայ, հապա Դաւիթը, քանզի հոն ալ կը գտնէր կամ կը հաւտար գտնել զԱստուած, իբրեւ էակ որ ամէն տեղ է եւ ամէն բան կը լսէ։

Վսեմ է այս գաղափարը թէ Աստուած ամենուրեք է եւ ամենուրեք։ Աղօթաւայրի, տաճարի կը փոխէ այս գաղափարը ամէն տեղ — ծով, ցամաք, դաշտ, լեռ, բլուր, ձոր, երկինք եւ երկիր, աշխարհք ու տիեզերք։ Արդ որչափ շատ ու ձեւաշատ, պէսպիսի ու զտնազանակ են աղօթատեղիները, տաճարներն ու մատուռները, մեծ ու պզտիկ, լայն ու նեղ, բարձր ու ցած, լուսաւոր ու անլոյս, վսեմ ու նսեմ, զարդարուն ու անզարդ, յարգարուն ու անհարթ, բնական, ձեռագործ եւ անձեռագործ, բաց ու գոց, վերերը ու վարերը, աջ եւ ահեակ, ամէն տեղ։ Առնենք օրինակ Սբ. Գրոց մէջ յիշուած աղօթատեղիներէ մէկ քանին։ Արքահամի աղօթատեղիներն էին Զահի տեղանքը,

վրանին կանգնած տեղերը, այսինքն ուր որ կանգնէր իր վրանը, մերթ հովտի մը մէջ, մերթ բլրի մը վրայ, աղբիւրի մը քով, ծառի մը հովանին քով, լեռան մը կողին վրայ կամ դաշտի մը մարգագետին մէջ, մէկ խօսքով միշտ հոս եւ հոն։ Աղօթատեղիները Մովսէսի եւ Քրիստոսի (նշան եւ նշանակեալ) լեռն ու անապատն էին, մօրենին կամ թզենին, Սինան ու Գեթսեմանին։ Պետրոսինը ծովեզերեայ տան մը տանիքը Յոպպէ քաղաքին։ Յովհաննուսն՝ Պատմոս կղզին եւ ծովը, Ժեռուտ եւ կոհակուտ։ Յովնանուսն՝ կէտին փորը, ծովուն խորը, ալեաց ալքը։ Դաւիթ կ'աղօթէ երկինքին տակ կեցած եւ աչքերն երկնից լոյսերուն յառած։ Մաքսաւորը կ'աղօթէ աչք յերկիր խոնարհած, սրտաբեկ եւ սրտակոծ։ Շատեր ալ աղօթած են ու կ'աղօթեն երես ի հող ամբարձր եւ երկիր պաղանկով, քանզի Աստուած ամէն տեղ է եւ ամէն ձայն կը լսէ, ուրկէ՞ ալ ան բարձրանայ։ Իսահակ ալ իրիկնադէմին դաշտը ելեր էր աղօթք ընելու, այն գիտութեամբ թէ դաշտը աղօթաւայր էր։ Եւ իրաւ ինչ գեղեցիկ աղօթաւայր, նոյն իսկ ինչ գեղեցիկ, ընդարձակ ու վեհաշուք տաճար է դաշտը, իր լեռներու լայնանիստ, հաստահիմն, երկարածիք ու երկնաբերձ ու ամպահերձ որմերով, իր արօտաւայրերու եւ ծաղկաստաններու լայն ու անսահման, խնկաւէտ ու գունազան յատակով եւ իր արփիադարդ, լուսազարդ եւ լուսինազարդ պմէթարդ առաստաղով։ Ուրիշ ինչի՞ կրնայ նմանցուիլ տաճար դաշտը իր ծաղիկներու բուրվառնեւրով, անտառներու խորաններով, երգեցիկ թռչուններու դպիր-դասերով, իր արծաթ առուներու զլլուէն, պսպղուն եւ հնչուն ալէլուներով ու ալախօսիկներով, իր կանաչ թաւիչ անեղր գորգերու գեղեցիկ ու անեղր տարածոցով, թռչներամներու գեղգեղով ու ալ չգիտեմ ինչով ու ինչերով, որուն հետ համեմատութեան չի գար ոչ մէկ ուրիշ տաճար, բաց ի անձեռագործ տաճարէն, որ հազար անգամ հոյակապ ու գեղաշուք է քան տաճարը Սաղէմի, Սողոմոնի։ Ահ, այո, տաճար դաշտը, Իսահակի երկրպագութեան վայրը։

«Իսահակ իրիկուան դէմ դաշտ ելեր էր աղօթելու»։ Դաշտ երթալու, դաշտ իջնելու կամ լեռ ելնելու սովորութիւնը ամէն ժամանակ եղած է ու կայ, այսօր ալ կայ։ Բայց այն խնդիրը որ այս տեղ առաջ բերել եւ առջեւ դնել կ'ուզեմ սա է։ Այսօրուան դաշտապահութիւնները ինչո՞ւ համար են կամ կ'ըլլան։ Իսահակ դաշտ ելեր էր, ինչո՞ւ։ «Աղօթք ընելու» (Շարահակէլ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ

1903 ՏԱՐԻՈՑ ՀԱՄԱՌՈՑ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ԿԻԼԻԿԻՈՑ
ՀՈԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՈՒՐՅԱՅԻ ՇՐՋԱՆԱԿԻ
ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒՆ

Հիշելի Մանուկ (Աղբահամ) : Յովհաննէս էֆ. Բէշիշեան կը քարոզէ հոն : Եկեղեցին ունի 300 ժողովուրդ 85 եկեղ. անդամներով, որոց կէսէն աւելին իգական սեռէն են : Թէեւ Հայախօս են, բայց հոգեւոր պաշտօնները թուրքերէնով կը կատարուին գրեթէ առանց բացառութեան : Հակառակ տարապայման աղքատութեան, հոգեւորապէս ջերմեռանդ է ժողովուրդը, եւ վերջին երկու տարիներու մէջ ատեն ատեն հոգեւոր արթնութիւններ տեղի կ'ունենան : Տղոց եւ աղջկանց մէյմէկ դպրոցներ ունին 40 եւ 25 աշակերտներով : Եկեղեցական ծախքերուն գումարը կը հասնի տարեկան մինչեւ 2,600 դահի, որ հազիւ թէ կը բաւէ իրենց անմիջական բոլոր պէտքերուն : Աղքատաց զանձանակը այս աղքատ ժողովուրդէն տարին 500 դահի կ'ընդունի :

Աւերակ : Պատ. Արքահամ Յարութիւնեան(*) կը քարոզէ 1½ տարիէ ի վեր : Եկեղեցին կը բաղկանայ 50 տունէ — 200է աւելի ժողովուրդով եւ 41 անդամներով : Եկեղեցւոյ անդամներուն այս նուազութիւնը տարիներէ ի վեր հոս ձեռնադրեալ պաշտօնեայ մը չգտնուելէն եւ այս պատճառաւ Տէրունական Ընթերցաց սեղանին՝ ժողովրդեան առջեւ քիչ անդամ բացուելէն յառաջ կու գայ զլիաւորապէս : 20 Օսմ. ոսկի ամպիոնին համար եւ 15 ալ անհրաժեշտ նորոգութեանց, աղքատներու եւ ուրիշ եկեղեցական պէտքերու ծախսուած է : Այս 35 ոսկիին 16ը Միութեանս Ներքին Առաք. սընտուկէն տրուած ըլլալով, մնացեալը ժողովրդեան հոգեւոր տուրքերէն, եւ փոքր մաս մ'ալ եկեղեցւոյ փանաքի կալուածներէն դանձուած է : Երկու վարժուհիներով երկսեռ դպրոց մը կայ, որոց ամսականները կանանց Պորտէն կը տրուի : Ամբողջ տարին եկեղեցւոյ սովորական պաշտօնները կատարուեցան անընդհատ, որ այս բարեբաղդութիւն մըն է Սեւերակի համար : Երկու սեռէ դեռաստիներու եւ կանանց մէջ հոգեւոր խօսակցութեան եւ աղօթքի ժողովներ եղան առանձին : Կիրակ. քարոզի եւ դասի ներկաներուն թիւը գրեթէ նոյն եղաւ միշտ, 200ի չափ — շատ անգամ աւելի, երբեմն ալ պակաս : Շաբաթամիջի

(*) Աւերակէի մէջ միշտ սխալ կը գրուի այս եղբոր անունը — մականունը անուան տեղ գրուելով եւ փոխադարձաբար :

պաշտօններուն 20-70 անձինք ներկայ եղած են, ժամանակին եւ պարագաներուն նայելով : Անցեալ հոգեւոր արթնութիւնը իր տկար կողմերովն հանդերձ բաւական օրհնութիւններու պատճառ եղաւ : Եկեղեցին խաղաղութեան մէջ կը գտնուի : Կարձալ : Ուրֆայէն 2 ժամով դէպ արեւելեան հիւսիս 250 տունով : Առաջին անգամ զայն այցելող մէկը հոգեւոր գործի կարեւոր, ընդարձակ եւ մինչեւ իսկ շատ յուսալից դաշտ մը պիտի գտնէ իր առջեւ, եւ անմիջապէս պիտի ապշի որ, հակառակ այս առաւելութիւններուն, Աւերակեան գործը կարելի չափով արմատ կապած եւ տարածուած չէ հոս : Հիմա միայն 20 տուն Աւեր. ժողովուրդ կայ, 36 երկսեռ անդամներով : Այնթապցի Սեդրաք էֆ. Էքմէքճեան կը քարոզէ հոն ութը ամսէ ի վեր, որ թէեւ բնիկ թրքախօս է, բայց աւելի օգտակար ըլլալու համար դժուարութեան յանձնառու եղաւ ինքզինքը վարժեցնել ժողովրդեան բնիկ լեզուով Հայերէն քարոզելու : Հոս պարտք կը համարիմ գնահատուած յայտնել հրապարակու Տէրոջը այս երիտասարդ ծառային, որ խղճմտաբար զոհեց իր դպրոցական մէկ տարին այս հոգեւորապէս կարօտ ժողովրդեան համար, երբ իմացաւ որ գէթ այս տարի մէկը պիտի չգար հոս, եթէ ինքը ձգէր երթար գոյէճ :

Առ այժմ զօրաւոր եւ հաստատուն հոգեւոր կեանք չերեւիր այս եկեղեցւոյն մէջ : Մանուկ է կեանքը դեռ : Քարոզչին ամսականին համար ժողովուրդը միայն կէս ոսկի կու տայ, իսկ մնացեալը կը հոգացուի Այնթապցի Քրիստոսաւանուէր եւ ինքզինքը անձանօթ պահած անձէ մը, որ 20 ոսկի տուաւ Ուրֆայի մէջ եւ 30 ալ Կարմուշի ամպիոնին գործածուելու համար : Մէկ վարժուհիով եւ 50 երկսեռ աշակերտներով մէկ դպրոց ունին : Ուրֆայի եկեղեցւոյն անդամներէն չրջիկ վարժուհի մ'ալ կայ հոս, որ Աւեր. եւ Լուս. աղջկանց եւ նորահաս կիներու կարգալ կը սորվեցնէ եւ որոշեալ ժամանակներ անոնց համար աղօթաժողովներու կ'առաջնորդէ : Քաղաքիս միսիոնարուհիներէն Միս Զէյմպըրս ցարդ տեսչութիւն կ'ընէր այս կրթական գործերուն : Արժան է յիշել ձեռագործի ճիւղն ալ, զոր Միս Շաթըզ հաստատած է հոս, որով աղքատ աղջիկներ զրամի հետ շատ մը բարոյական եւ հոգեւոր բաներ ալ կը վաստակին, ինչպէս մաքրութիւն, ճշգրտահոսութիւն, կարգալ, երգել, աղօթել, եւ Սուրբ Գրքէն համարներ եւ հատուածներ :

Ուրֆա — . Սիւրեանի Աւեր. եկեղեցին 280 ժողովուրդ ունի 78 անդամներով : Ճորճի էֆ. Շէմ-

մաս կը քարոզէ 1½ տարիէ ի վեր : Դանի մը չաբաթ առաջ ընթերցողները կարդացին արդէն , թերթիս մէջ , յօդուած մը որ կը ծանուցանէր այս եկեղեցւոյ բաժանումը տեղւոյս Հայ Աւետ. եկեղեցիէն : Ներկայ քարոզիչին գալէն ետքը , եւ իր աշխատութեամբը , բաւական աղէկ փոփոխութիւններ տեղի ունեցած են : Մինչեւ 1½ տարի առաջ ժողովուրդը դժուարաւ կրնար 7 ոսկի տալ ամպիրոնին համար , մինչդեռ հիմա 18 կու տայ : Զայս դիւրացնող պատճառ մը կրնանք սեպել սա պարագան որ առաջ կիրակ. առանձին կարգեր չըլլալով դասն ալ բնմէն կ'ըլլար քարոզիչին առաջնորդութեամբ , եւ հոգեւոր տուրքերը կը հաւաքուէին անկարգ կերպով եւ անորոշ ժամանակներ : Մինչդեռ հիմա ժողովուրդը դասերու բաժնուած ըլլալով , տուրքերը կարգերուն մէջ կը հաւաքուին շաբթեւեարով ամէն կիրակի : Ասիկա դիւրութիւն կ'ընծայէ ժողովուրդին , եւ առիթ կ'ըլլայ ամէն անհատի մասնակցիլ հոգեւոր տուրքի : Այս է սովորութիւնը Հոգ. Միութեանս գրեթէ բոլոր եկեղեցիներուն մէջ , որոց պաշտօնեաները չեն նեղուիր իրենց ամսաթուակը լման եւ ժամանակին ստանալու համար : Եթէ ուզեն շաբթէ շաբաթ կրնան ստանալ ամէն երկուշաբթի : Աս նոյն փոփոխութիւնը եղաւ մօտերս Կարմուշի մէջ ալ , եւ արդիւնքը գոհացուցիչ կ'ըլլայ նմանապէս : Ուրիշ օգտակար փոփոխութիւն մը որ տեղի ունեցաւ այս Սիւրեանի եկեղեցւոյն մէջ , սա է որ ձմրան շաբաթամիջի աղօթաժողովները երեկոյին կ'ըլլան ճրագի լոյսով , եւ առիթ կու տան աւելի տաք եւ լեցուն ժողովներու : Երիտասարդաց , Օրիորդաց եւ նորահաս Կանանց Զանաթարացիներ ալ հաստատուած են : Բայց այցելուի մը համար աչքի զարնող ամէնէն մեծ բանն է նոր շէնքերուն աւելնալը , ինչպէս Երիցատուն մը եւ տղոց համար երկյարկ դպրոց մը ուր 80էն աւելի աշակերտներ կան երկու ուսուցիչներով : Բաց աստի ունին մէկ աղջկանց դպրոց : Աղօթարանը պզտիկ , բայց շատ սիրուն երեւոյթ մ'ունի ներսէն , ըստ բաւականին լաւ կահաւորուած ըլլալով : Ի տես այս նորութիւններուն եւ զարգացումներուն շատ կ'ուրախանայ եւ կը քաջալերուի ժողովուրդը , եւ կ'ապրի խաղաղութեամբ , կը մնայ մեզ մաղթել որ ասկէ վերջը մանաւանդ եւ աւելի խնամք տարուի ժողովրդին հոգեւոր կեանքին աճման :

ԲՈՂՈՔ. ԿԱՐՕՏ ՏՂՈՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆ Ի ՊԻԹԼԻՍ

Վեր. Մր. Բոլ կարօտ տղոց ճշմարիտ հայր մը կրնայ կոչուիլ : Անոնց նիւթական ապագան ապահովցնելու համար իր ծերութեան մէջ արհեստներու

ուսում հաստատեց իր վարած վարժարանին մէջ : Գործին ձեռնամուկ ըլլալէ առաջ աշակերտական ժողով մը կազմեց , ուսանողները եւ արհեստաւորները իրենց կարողութեան նայելով զատելու համար : Աշակերտներէն ոմանք դժգոհութիւն յայտնեցին , առարկելով թէ այլ եւս պատշաճութեան դէմ է որ փոքր ինչ զարգացեալ մտքի տէր եղողներ վարժարանի ուսումը կիսկատար թողուն : Սակայն Մր. Բոլի տնտեսագիտական հեռատես բանախօսութենէն այնչափ ազդուեցան որ սիրայօժար թողուցին՝ զիրենք գեղջուկ եւ թշուառ վիճակէ դպրոցական երջանիկ վիճակի փոխադրող հաստատութիւնը եւ դացին ապրուստի միջոց մը ապահովել :

Մանուգործութիւն. Աս արհեստիս համար ունինք 8 հոր , ուր հերթիւ կ'աշխատին օրն ի բուն 16 տղաք , որոնցմէ 14ը սկսնակ են : Ներկայ վարպետը , Ռուբէն Եարըմեան 3 ոսկի ամսաթուակով երիզայէ բերուեր է 2 տարւոյ պայմանագրով , սա պայմանով որ յետ երկամեայ շրջանին աշակերտք իրեն պէս գործին հմուտ վարպետներ ըլլան : Յունվարէն ցարդ 70 պրակ (թոփ) հիւսուածեղէն պատրաստուած է որ իբր առաջին նմոյշ պատասպարեալներու համար պիտի գործածուի եւ յետ այսու գործածուածները պիտի ծախուին ի նպաստ աղքատաց :

Կօշիկարութիւն. Աս արհեստին յարատեւ կ'աշխատին 6 պատանի ամէն պատշաճութեամբ : Անցեալ երեք տարիներու մէջ գործը դանդաղօրէն կ'ընթանար , իսկ այժմ բարեպաշտ եղբոր մը շնորհիւ շատ փոփոխուցիչ է : Նորոգութեան գործին հետ երկսեռ դպրոցաց կօշիկներ կը կարեն եւ համեստ հասոյթ մը դոյացնելու չափ եւս ուրիշներու կը ծախուի :

Դերձակարութիւն. Վարպետը վարժարանիս սաներէն է : Դանի մը տարի անընդհատ յաճախեց շուկայի աչքառու վարպետներու քով եւ այժմ իբր կարող վարպետ մը կը գործէ պատասպարանիս մէջ , իր շուրջ ունենալով 6 պատանի : Ամսաթուակի փոխարէն իրեն յատկացուած է կարողչէք : Պատուապարեալներու պէտք եղած հանգերձեղէններ կը կարեն եւ օտարներու կարողչէքերով ալ կը չահագործեն ի նպաստ նոյն գործին :

Հիւսնարութիւն. Աս արհեստին տակաւին յատուկ հաստատութիւն մը չկայ : Սակայն նախապատրաստութիւններ եղած են , եւ մեծայոյս ենք թէ քիչ վերջ ան ալ պիտի հաստատուի : Երկու տարի կէտ օր եւ այս տարի ամբողջ օրը պարագայած է աս գործին վարժարանիս սաներէն մին ,

բայց տակաւին անկարող է գործին գլուխն անցնիլ իբր յաջող վարպետ : Գործը յառաջ երթալու համար հմուտ վարպետի մը կը կարօտի : Ի մէջ այլոց, աղոցմէ ոմանք տեսչութեան հրամանաւ սիրայօժար շուկան կը յաճախեն զանազան արհեստներ սորվելու համար : Ի վերջոյ Մր. Գոլի նպատակը եւ ջանքը չէ միայն բարեկեցիկ տպագայ մը կազմել կարօտելոց , այլ՝ նաեւ զանոնք բարոյականի տէր եւ օգտակար անձեր կացոյցանել :

Բ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ «ՊԱՇՏՊԱՆՈՂԱԿԱՆ»

Խարբերդի բարեկամա Մ.

Բիւրակի 14 թուոյն մէջ գրած պաշտպանողականնիդ կարդացի : Ուրախ եմ որ պաշտպան կը կանգնիք «զրպարտուած եկեղեցական պաշտօնեաներու» յետէ զբարբառած են անոնք , իրօք մեծ ծառայութիւն մատուցիք անոնց փաստին եւ այսուհետեւ աւելի քիչեր պիտի գտնուին որ կը համարձակին ճերմակին ճերմակ ըսել , իսկ սեւին՝ սեւ : Արդեօք կարդացիք Աւետիքեի 7 թուոյն մէջ յօդուածիս տողին մասը , ուր պիտի տեսնէիք թէ ձեր դաղափարները չեմ հերքեր , այլ՝ կը հաստատեմ , եւ չէ թէ կողմնակցութեամբ կը խօսիմ , այլ՝ կը ջանամ ըստ կարողութեանս խնդրոյն ամէն կողմը պարզել : Այս «խեղճ բարեկամնիդ» տեսած է ձեր կողմերը եւ Տաճկաստանի ուրիշ եկեղեցիներէն բաւական շատեր , եւ ինչ որ կ'ըսէ՝ կրնայ հաստատել օրինակներով : Ես ըսած չեմ բնաւ թէ քարոզիչներ անխտիր կա՛մ փառասէր են , կա՛մ արծաթասէր , եւն. , այլ յիշած եմ օրինակներ ա՛յն թերութիւններուն որոնք արգելք կ'ըլլան Աստուծոյ եկեղեցիին յառաջդիմութեան : Նոյնպէս յիշելով այսինչ այնինչ վախճանեալ բարեհամբաւ անձինքը՝ չեմ ըսած թէ չկան այլեւս անոնց նմաններ , այլ թէ քիչ են եւ կը փափաքինք աւելին տեսնել : Ժողովուրդին , դպրոցներուն եւ եկեղեցիին վիճակը ինծի ծանօթ ըլլալն էր պատճառ որով գրել ձեռնարկեցի , եւ եթէ անաչառութեամբ դարձեալ կարդաք՝ զրպարտութիւն չպիտի կրնաք հետեւցնել : Յակ. Ա. 19.

ՊՈՆՏՈՍ

ՆԱՄԱԿ ՀՈՂԷԻ

Տեղւոյս Հայ. Աւետ. համայնքը այս օրերուս կարեւոր կորուստ մը կրեց յանձին Պրն. Մարտիրոս Եղիաեանի : Նիւթական նախանձեւի դիրք մը չունէր ան , բայց արդէն տիրացած էր աւելի թանկագին զանձի մը , Բրիտանոնէի ազնիւ նկարագրի : Պրն. Մարտիրոս իրաւամբ Բրիտանոնէայ մ'էր եւ

երիտասարդ-Բրիտանոնէայ : Գիւղացիներէն մին , իր մահուան յաջորդ օրը սա գեղեցիկ վկայութիւնը տուաւ անոր նկատմամբ . «Ես երիտասարդութիւն եւ քրիստոնէութիւն մէկտեղ չեմ կրցած տեսնել , մինչեւ իսկ երեւակայել : Պրն. Մարտիրոս սակայն կրցած էր յաջողապէս մարմնացնել ասոնք իր անձին մէջ» :

Կանուխէն մտած էր եկեղեցի եւ , թէ եւ երիտասարդ , հաւատարմաբար վարեց իր երեք տարւոյ սարկաւարդութեան պաշտօնը : Միայն ութ օր տառապեցաւ , որոյ միջոցին երեք ջանք չխնայուեցաւ՝ զայն ազատելու համար : Իր վերջի գիշերի խօսակցութիւնները համակ աղօթք եւ Բրիտանոնի հետ տեսակցութիւններ էին . «Ինչո՞ւ կուլաք , բարեկամներ . Բրիտանոն է որ զիս կը կանչէ» , «Մնաք բարի , անդին ալ տեսնուինք» , «Ահա Բրիտանոն եկաւ» : Այս անուշ խօսքերն էին որ փոխին ի փոխ կը լսուէին իր դալկահար շրթներէն , ու երբեմնակի իր շրթներէն արտասանուած «ամէն»ները հազիւ լսելի կ'ըլլային :

Հոգեվարքի պահերուն , երբ խոր լռութիւն մը կը տիրէր ամէն կողմ , ինք անձամբ խաչաձեւեց իր ձեռքերը կուրծքին վրայ ու մեղմ «մնաք բարի» մը փակեց իր պաճառ աչքերը , ի խոր սուգ համակելով իր բարեկամները : Կը թողու իր ետեւ ձեր մայր մը , հէք այրի մը , եղբայր մը եւ չորս որբեր , որոց Աստուածային մխիթարութիւն կը հայցենք յերկնից :

Ե. Վրատ Գոլէճ

ՅԱԿՈԲ Ա. ՕՂԱՍԱՓԵԱՆ

ԱԶԴԵՐ

Էրզրումի Հայ. Աւետ. եկեղեցւոյս ընմը բաց է : Եթէ կայ հովիւ մը եւ կամ արտօնացեալ քարոզիչ մը , որ կը փափաքի այդ նուիրական գործն ստանձնել , կրնայ պայմաններու մասին բանակցիլ տեղւոյս միսիոնար վեր. Մր. Բ. Ս. Սթէյփըլթընի եւ կամ եկեղեցւոյս հետ :

Ի դիմաց Էրզրումի Հայ. Աւետ. եկեղեցւոյ

ՄԻՍԱԿ Յ. ՍՈՊԱՔԵԱՆ

Գրաէիք

Կը ծանուցանենք թէ Թալատի Ամերիկեան հիւանդանոցը Յուլիս 1էն սկսեալ մինչեւ Սեպտ. 1 (Ն. Տ.) արձակուրդի ժամանակամիջոցին ոեւէ հիւանդ չպիտի ընդունի :

ՏՐ. Ո. Ս. ՏՍՏ

Բրիտ. Ե. Ընկերակցութեան աղօթքի ժողովը տեղի պիտի ունենայ վաղը ժամը 8ին (Ը. Թ.) ի Բէսթ , Գումգափու :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաք. Ձեռնհաս պաշտօնարանը, նկատելով որ մայրաքաղաքիս կահավոր եւ անկահ պանդոկներու թիւը 2,000-ի կը հասնի եւ անոնցմէ ոմանք խաղարանի եւ հանրատան հանգամանք առած են, խիստ միջոցներ ձեռք առաւ այդ վիճակն արգիլելու եւ զանոնք ամենախիստ հակողութեան մը ենթարկելու համար:—Լէվելի Հէրլըփոր-ձեց Վոսիորի Եւրոպական եւ Ասիական եղբրաց բացութիւնը դերձանով մը չտփել ընդ մէջ Բու-մէյի Հիսարի եւ Անատոլու Հիսարի, Դերձանն 1,154 մեթր երկայն էր եւ ճախարակի մը վրայ փաթաթուած: Մէկ ծայրը հեռագրաթելի ձողի մը կապուեցաւ եւ միւսը նաւակով հանդիպակաց կողմը տարուեցաւ:—Վեհ. Սուլթանը հեռագրով շնորհաւորեց Ձարը անոր թագադրութեան տարեդարձին առիթով: Ձարն ալ հեռագրով իր շնորհակալութիւնն յայտնեց:—Մէվլուտի տօնին առիթով Կեդրոնական Բանտէն 88 բանտարկեալ արձակուեցան, 4ը կիսն:—Բաղաքապետութեան նպաստամատոյց յանձնաժողովը Սէլանիկի, Գոսովայի, Մանասթըրի նահանգներուն մէջ երկրաշարժէ արկածեալներուն համար հանգանակութեան պիտի ձեռնարկէ Վեհ. Սուլթանին հրամանով:—Հապէշական մասնաւոր պատուիրակութիւն մը մայրաքաղաքս եկաւ եւ Վեհ. Սուլթանին պիտի մատուցանէ Մէնէլիք կայսեր կողմէ զրկուած նուէրներ, որոնց մէջ կան 2½ մեթր երկայնութեամբ երկու փղոսկր: Պատուիրակութիւնը Բերա Փալէս պանդոկը հիւրընկալուեցաւ Վեհ. Սուլթանին ծախքով եւ Կայս. կառքեր դրուեցան անոր տրամադրութեան տակ: Կիրակի այցելեց Հայոց Պատրիարքարանը, բայց Պատրիարք Հայրը հոն չգտնելով այցաքարտ թողուց: Կըսուի թէ Եգիպտացի իսպոխներուն եւ Եթովպացի իսպոխներուն միջեւ վէճ մը կայ Երուսաղէմ գտնուած իսպախան վանքի մը նկատմամբ: Այդ վէճին կարգադրութեան համար պատուիրակութիւնը աշխատած է Գահրէի մէջ:

Նահանգներ. Գոսովայի նահանգին Վերիչինէ գիւղին քրոմի հանքի հանածոյին Եւրոպա արտածումը արտօնուեցաւ Կայս. հրամանով: Նոյն նահանգի Օսմանիյէ գաւառին մէջ երկրաշարժի ցնցումները նուազիւսկսած են: Արկածեալներուն մինչեւ հիմա 750 ոսկի զրկուած է:—Պուլկարիա փախած 4,106 հոգի անցեալ շաբթու Բումէլիի նահանգները վերադարձան, Սերէզի կողմերէն ալ 3,369 հոգի:

3,073 անասունով ու 15 սայլով:—Իզմիրի կուսակալութեան մէջ Կէօզթէփէ Ուրլա եւ Ալաշաթէ Ձէչմէ նեղ գծով երկաթուղի մը շինելու մենաշնորհ խնդրուած է, պայմանով որ այդ գծին շահագործման թուականէն տարի մը ետքը Ուրլայէ Սիվրիհիսար, Սըղաճըզ եւ ուրիշ տեղեր երկաթուղի մասնագիծեր շինուին:—Երբ գիւղերու հողային սահմանները որոշելու պահուն անհամաձայնութիւն գոյանայ, տեղային յանձնաժողով մը պիտի զրկուի եւ անոր ձեռամբ պատրաստուած քարտէսին համաձայն սահմանները պիտի որոշուին: Բարտէսին ալ օրինակները, նոտարութեան կողմէ վաւերացուելով, նոյն գիւղերու մուխթարներուն պիտի յանձնուին:—Հնտախտը ծաւալած է նաեւ Նէճէֆի եւ Ամարայի գիւղերուն մէջ: Պաղտատի Տիվանիյէ անուն տեղը հնտախտի վեց դէպք եւ երկու մահ պատահած է:—Ռոտոսթօի Էրէյլի գիւղին բնակիչներէն մէկուն տան մէջ հնութիւններ գտնուեցան, եւ նոյն կողմերու Հերակլիոյ աւերակներէն առնուած ըլլալով զրաւուեցան, որպէս զի Կայս. Թանգարանը զրկուին:—Սէլանիկի, Գոսովայի եւ Մանասթըրի նահանգներուն ոստիկան զօրաց թոշակներուն տարեկան 250,000 ոսկի յատկացուեցաւ:—Ձեռնհաս պաշտօնութեան պատուիրակեցաւ յանձնաժողովներ կազմել եւ կարեւորը ի գործ դնել այն նահանգներուն համար, ուր դեռ ոստիկան զինուորութեան վերաբերեալ բարենորոգումներ տեղի չեն ունեցած:

Այլապէս. Շքադրամներ պիտի զրկուին Պոմպայի եւ Հնդկական ուրիշ քաղաքներու այն բնակիչներուն, որոնք Հիճազի երկաթուղիին շինութեան նպաստած են:—Երբ Թաղապետական բժիշկներ իրենց արուեստն ի գործ դնելու առիթով տուգանքի ենթարկուին, դատը իտարէի ժողովներու պիտի վերաբերի:—Պատուիրակեցաւ ուշադրութեամբ գործադրել խարդախ սնանկութիւններու առջեւ առնելու համար ձեռնհաս պաշտօնարանին կողմէ պատրաստուած կանոնագրին տրամադրութիւնները:—Գորգագործութեան արուեստին զարկ մը տալու նպատակով կարգ մը տնօրինութիւններու պէտքին վրայ տեղեկագիր մը տրուած է ձեռնհաս պաշտօնարանին:—Հոֆիյէ զրահապատ յաճանաւը 22 թնդանօթ եւ 60 նաւազ ունի: Կայս. Էնլիզը պահականաւ ունի 8 թնդանօթ եւ 32 նաւազ:—Ճննովայէ կը գրուի թէ Թուրքիոյ համար շինուած 131 թիւ ծովաութակիրը ծով իջուցուած է, 132 թիւն ալ այսօր պիտի իջուցուի եւ ուրիշ 7 ալ պիտի շինուին դեռ:—Գերմանական գործարաններուն յանձնա-

բարուած է բաւական ռուսը եւ ուրաճութեան խողովակ չինել կայս. կառավարութեան համար : — Թղթատարական վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Թղթատարական քարտերու հասցէին կողմը հասցէէն դատ բան գրել արգելուած է : Լոկ պատկերաւոր քարտեր հասցէով միայն եւ առանց ունէ գրութեան ընդունելի են, երբ ալ դին վերօք փակցուի նամակադրոշմը : Արուեստագէտներու կողմէ տպուած քարտերը, ընդունելի ըլլալու համար, պաշտօնական քարտերուն մեծութեամբ ըլլալու են : Սակայն նուիրական չէնքերու եւ Մահմետական կիներու պատկերներ եւ անբարոյական նկարներ ու խօսքեր պարունակող քարտեր անընդունելի են, եւ եթէ Թղթատարական տուիներու մէջ ձգուած ըլլան, չեն յանձնուիր իրենց հասցէին :

Բողոք. Ժող. Միսիոնարներու տարեկան ժողովին մէջ որոշուեցաւ միացնել Պրուսայի եւ մայրաքաղաքիս միսիոնարական կայանները : Այդ պատճառով Պրուսայի կայանին եկեղեցիները միացեալ այս երկու կայաններուն յատուկ մարմին իրաւասութեան տակ պիտի ըլլան եւ Պրուսայի Յոյն աղջկանց վարժարանը, որ քանի մը տարիէ ի վեր փակուած էր, առաջադրուած է վերաբանալ, այս տարի Յոյն աղջկանց կարգ մը հաստատելով տեղւոյն աղջկանց Ամերիկեան վարժարանին մէջ : — Վեր. Հայկ Առատուրեան, որ հրաժարած է Ամերիկայի Փիլիքթի քաղաքին ժողովական եկեղեցիէն, նոյն կողմերու եկեղեցական միութեան կողմէ պատուիրակ կարգուած է Տէմոյնի մէջ գումարելի ժողովական եկեղեցիներուն ազգ. մէկ ընդհանուր ժողովին : — Ա. Յնթապի կ. Թ. Գուլէճի շրջանաւարտներուն նպաստով խոշոր ժամացոյց մը բերուած է, որ գոլէճին աշտարակին վրայ պիտի հաստատուի :

Հայ. Լոս. Ժող. Գահիրէցի Գրիգոր էֆ. Եղիաեան 10,000 ոսկի կտակած է, որպէս զի Եգիպտոսայ 30 ուսանողներ Եւրոպա զրկուին արհեստ եւ գիտութիւն ուսանելու : — Ապրօ Տիգրան փաշա 200 ոսկի նուիրած է Գահիրէի մէջ կառուցանելի Հայ դպրոցին համար : — Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը Մայիս 27ին Հաճըն այցելած է : — Ֆիլիպէի Հայ դպրոցները, Պուլկարիոյ դպրոցական կանոնադրին հպատակած չըլլալով, Առֆիայէ զրկուած հրահանգներու համաձայն փակուած են : Իւրաքանչեւ կ'ըսէ թէ Պուլկար ուրիշ քաղաքներու մէջ գտնուող Հայ դպրոցներ ալ հաւանորէն պիտի փակուին նոյն պատճառով : — Կիրակի Պատրիարք Հօր ներկայութեամբ հանդիսապէս նուիրագործուեցան Հայոց Շիշլիի գերեզմանատան մուտքը եւ անոր յարակից փառաւոր չէնքերը, որոնց համար 2,000 ոս-

կիի ծախք եղած է : — Ասպետ Զուհր 100,000 Փրանք եւ կարգ մը կալուածներ նուիրած էր, որպէս զի առնց հասոյթով ու տոկոսով միշտ երկու Հայ կրթուի Վիեննայի Համալսարանին մէջ, պայմանով որ այդ ուսանողները մէյմը Աւստրո-հպատակներէ ընտրուին, մէյ մ'ալ Օսմանեան հպատակներէ : Այս անգամ ընտրելիները Թրքահպատակ պիտի ըլլան : — Հանրածանօթ բարերար Միքայէլ էֆ. Յակոբեան, որ նշանաւոր է մանաւանդ Ազգ. Հիւանդանոցի նոր չէնքին կառուցմամբ եւ Սամաթիոյ Սբ. Գէորգ եկեղեցիին վերաշինութեամբ, իր հանգիստը մտաւ աւելի քան 70 տարեկան : Յուզարկաւորութիւնը այսօր տեղի կ'ունենայ արժանավայել չքով : Մարմինը պիտի ամփոփուի Սամաթիոյ եկեղեցիին դաւթին մէջ : — Կեսարիոյ էվէրէկ գիւղին մէջ աղջիկ մը, որ ծնողական սողպման առիկ, նշանուած էր երիտասարդի մը, եկեղեցւոյ մէջ պատկազրութեան ժամանակ հանդիսաւոր մեծ հարցման «Ո՞ջ» պատասխանած է եւ եկեղեցիէն մեկնած ընդհանուրին զարմացման մէջ, Կրօնական Ժողովը այս առիթով իրեն զրկուած տեղեկագրին պատասխանած է թէ կատարուած արարողութիւնը չեղեալ կը համարուի :

Աւետարան. Երազարալ. Այս բաժնին յուրերը կը քաղենք Առեւտրական Սենեակի պաշտօնաթերթէն, որ շաբաթ օրերը կը հրատարակուի : Ոսկեղբայր

Յարէ, քալը փր.	Թրիէսթէ	83-85
Անատուրու կարծր	33-33½	Ռուսական 70-72
» ընտիր	35-35½	Սուրճ 100 քալ 5¼-6¼ ոսկի
Ալի-բ, պարկը, դահ.	Բէլէյ, պարկը, փր.	
Տեղային Կիրքա	72-76	Եգիպտական 80-83
Անատուրու գըրմա	70-71	Անգղիական 88-102
Օտեսա	93-96	Բիզոն 43½
Մարսիլիա կարծր	61-68	Ճափոնկն.ի կեղծ 140-
» կակուղ	60-76	145 դահ.
Գարի, քալը, փր.	Բահթալ, քալը,	
Անատուրու Ա.	26	Առանա 7½
» Բ.	24	Ալիւն, Գարահի-
» Գ.	22½	սար, Պալըքէսի 98-100
Եգպոցրն, քալը	21¼-21½	Լո-բիւ
Թիֆլիս, » դահ.		Սեւ Շոկ, 100ը 90
Էնկիւրի Եոզղատ	13½-14	Սէլանիկ » 165-170
Բարդ, քալը, դահ.		Պուլկար » 95
Անատուրու գըրմա	6	Կնճիթ, քալը, փր. 73-74
Բարի-դ, զոյգ թիթեղ		Սիւե- »
Ռուս. Պոլսոյ համար	26	Անատուրու 32
Արտասանմանի հմր.	22½	Պալըքէսի 45-47
		Մէրսին 31-32

Դրամական . Մայիս 20/3	Յունիս	
Օսմ. Միաց. Օ. Ո.	91.12	Րուս. Երկիթ ֆր. 120.62
Մէճիտիյէ	108 04	Նաբոլէոն 87 18
Մէթալիք	103 30	Գրիմից 51 05
Մանր արծաթ	104 05	Անգլ. ոսկի 109.38
Ռուսիոյ րուլ	90	Մանէթ 8 62

ԱՐՏԱՔԻՆ

Պատերազմը. Ամենէն կարեւոր յաջողութիւնը զոր Ճափոնցիները ձեռք բերին մինչեւ ցարդ՝ Քինչօի գրաւումն է, որ անցեալ հինգշաբթի առաւօտի գլուխ հանուեցաւ 16 ժամու բռնն ճակատամարտէ մը ետեւ. Քինչօ կը գտնուի Լիւսթուենկ թերակղզին ամէնէն նեղ մասին վրայ, Փորթ Արթ. հըրէ գրեթէ 60 հազարամետր հեռու դէպ հիւսիս. Իսկ Տալին կը գտնուի ասոնց երկուքին միջեւ արեւելեան եզերքը. Ռուսերը գրեթէ անառիկ կարծուած դիրքեր բռնած էին Նանչան բլրին վրայ Քինչօի հարաւակողմը եւ Թալիէնուանի արեւմտակողմը. Իրենց ամբողջութիւնները բաւական հեռու կը տարածուէին. Բայց Նանչան էր այդ գծին ամէնէն ամուր կէտը. Կարգ մը հրետանիներ զետեղուած էին բլրին կատարը եւ շուրջանակի կը տարածուէին հրացանաձգութեան պատնէշներ. Աւելի վարերը ականներ հաստատուած էին եւ բլրին հիւսիսային եւ արեւելեան ստորոտները պիրկ եւ ամուր մետաղաթելեր քաշուած էին թշնամիին յառաջխաղացութիւնը խափանելու կամ դժուարացնելու համար. Արեւելեան աւելի հեռաւոր ուրիշ դիրքեր ալ թելերով պաշտպանուած էին. Ռուսերը նախորդ շաբաթ օրը փորձեցին յարձակողականի մղել Ճափոնցիները, բայց Ճափոնցիները չուզեցին այդպիսի քայլ առնել առանց նախապէս ստուգելու Ռուսական դիրքին եւ հրետանիներուն բռն զօրութիւնը. Ուստի շարունակեցին իրենց հետազօտութիւնները, թշնամիին այնչափ մօտենալով որ փորձուեցաւ ռումբ արձակել, որով ռումբի կտորներ ձեռք ձգելով կրցան իմանալ Ռուսական թնդանօթներուն մեծութիւնը կամ չափը. Կատարուած հետազօտութիւններով ստուգուեցաւ թէ կար անպաշտպան տեղ մը որ, ըստ Սխաբարի թղթակցին, Ռուսական դիրքին աղետաբեր թերութիւնն եղաւ. Ճափոնցիները, այդ տկար կէտէն օգտուելով, պատերազմի շարուեցան եւ երկու կողմէ սպառնացան Քինչօի. Յարձակումը չորեքշաբթի առաւօտ սկսաւ. երկու կողմէ թնդանօթաձգութեամբ. Քինչօի ծոցին մէջէն Ճափոնական երեք թնդանօթակիրներ մասնակցեցան այս մարտին. Թալիէնուանի ծոցէն ալ Ռուսական թնդանօթակիր մը ռումբ կ'արձակէր Ճափոնցիներուն վրայ. Հինգշաբթի հինգ ժամու ութսունութնէ մը ետեւ Քինչօ գրաւուեցաւ հետեւակազօրքերէն, որոնք ապա Նանչանի վրայ քալեցին. Կրկին կրկին յարձակումներով միայն յաջողեցան գրաւել այդ

դիրքը. Ճափոնցիները կէսօրէն երեք ժամ ետքը եւ իրենց վերջին նահանջէն ետեւ վերստին ճակատ յարդարելով յարձակեցան բլրին կատարին վրայ. Ռուսերը յամառութեամբ դիմադրեցին եւ Ճափոնցիները չորս ժամ ետքը միայն յաջողեցան բլրին տիրանալ. Ապա հալածեցին նահանջող թշնամին, որ լքեց զՆան Բուան Լինկ եւ ուրիշ դիրքեր ալ, եւ նահանջեց դէպի Փորթ Արթ. հըր, ուրկէ միայն 12 մղոն (19 հազարամետր) հեռու կը գտնուին, Կ'ըսուի, Ճափոնցիները. Ճափոնցիներու կորուստը կը հաշուուի 3,500 մեռեալ եւ վիրաւոր, Ռուսերունը 2,000. Ճափոնցիները յարձակողական դիրք բռնելուն համար բնականաբար աւելի ծանր կորուստ պիտի կրէին. Անոնց պաշտօնական տեղեկագրէն կ'իմացուի թէ Ռուսերը 500 մեռեալ թողած են պատերազմի դաշտին վրայ, դարձեալ թէ անյաջող յարձակումներուն ժամանակ թշնամիին 20 մետր մօտեցող ամէն Ճափոնցի զնդակահար կը մեռնէր. Ճափոնցիները Զօր. Օջուի տեղեկագրին համաձայն 68 թնդանօթ եւ 20 արագահարուած փոքր թնդանօթ գրաւեցին. Ուրիշ անգամ հաղորդուած սա զրոյցը թէ Ռուսերը լքած են զՏալին՝ անոր նաւահանգիստը օդն հանելէ ետեւ, ճիշտ չէր. Հիմա լքած են զայն՝ քաղաքն այրելէ ետեւ. Դարձեալ կ'իմանանք թէ Տալին եւ Թալիէնուան նոյն չեն, ինչպէս ըսինք քանի մը շաբաթ առաջ, այլ իրարու մօտ են եւ նոյն ծոցին վրայ կը գտնուին.

Եթէ հաւատ պիտի ընծայուի Փարիզեան հեռագրալուրերուն, ցարդ տեղի ունեցածներէն աւելի մեծ ճակատամարտի մը պէտք է սպասել քանի մը օրէն. Այդ հեռագրալուրերուն համաձայն, Զօր. Քուրոփաթքինի բանակը դէպ հարաւ կը քալէ փութոյ պնդութեամբ, եւ յառաջապահները երկուշաբթի Քինչօէ 60 հազարամետր միայն հեռու էին դէպ հիւսիս. Այս անշուշտ զինուորական խիզախ շարժում մը պիտի ըլլայ. Սակայն մենք կը տարակուսինք լուրին ճշտութեան վրայ. Ռուս ընդհանուր հրամանատարը անվրէպ խոշոր ոյժ մը պիտի թողու իր ետեւ՝ պահպանելու համար իր հաղորդակցութիւնները, որոնց կ'սպասենայ Զօր. Քուրոփաթքին որոշած է կտրել անցնիլ՝ զՔինչօ գրաւող Զօր. Օջուի բանակին գիծերը եւ միանալ Փորթ Արթ. հըրի զօրաց, որոնց կը հրամայէ Զօր. Շթոնէլ. Սակայն այդ ձեռնարկը սուղի պիտի նստի անոր, վասն զի Ռուսերը յարձակողական դիրքի մէջ պիտի գտնուին եւ Ճափոնցի-

ները պիտի կրնան իրենց թէ՛ նաւատորմը, թէ՛ ցամաքային ոյժերը գործածել՝ անոնց ընդդիմանալու համար։ Եւ կ'ընէ Զօր. Քուրդքի իմանայ թէ՛ Ռուսական զօրաց ստուար մասը հարաւ գացած է, անոնց հաղորդակցութեան գծերուն վրայ պիտի յարձակի։ Ճափոնցիները արդէն իսկ գրաւած են, կ'ըսուի, զՍամաքի, որ Ճափոնական առաջին յաղթութեան վայրէն, Ֆէնկ Հուանկ Չէնկէ, բաւական հեռու է դէպ հիւսիս եթէ Զօր. Քուրդքի զինուորական շարժումի մը չձեռնարկէ, Ճափոնցիներուն նպատակն է Զօր. Օքուի բանակը 100,000ի բարձրացնել։ Անոնք կը գուշակեն թէ Փորթ Արթըրը պիտի իյնայ Յունիսի վերջերը։ Ծովակալ Թոփօ Փիցէվօն եւ Փուլաթիէն դէպ հարաւ թերակղզիին ամբողջութիւնը պաշարուած կամ փակ հողակեց, կ'ըսուի թէ Ռուսիոյ Պալթիկեան նաւատորմին մէկ մասը Յունիս Չէնկէ դէպ ի Ծայրագոյն Արեւելք պիտի մեկնի։ Եթէ Փորթ Արթըրը այդ թուականէն առաջ իյնայ, հաւանօրէն պիտի քանդուի տեղւոյն Ռուսական նաւաբաժինը։ Սիւնայի գինուորական թղթակիցը կ'ըսէ. «Փորթ Արթըրի ճամբան բաց է գործնականապէս, վասն զի եթէ Ռուսերը չկրցան պաշտպանել Քինչօի դիրքին համաժամաբար նեղ ճակատը, անշուշտ պիտի չյաջողին պաշտպանել ընդարձակագոյն միւս ճակատները, որոնց պաշտպանութեան պիտի օգտին հիմա, եւ որոնց դէմ Ճափոնցիները կրնան միշտ հանել նաւատորմին աւելի խոշոր թնդանօթները»։ Նոյն թղթակիցը ուշադրութիւն կը հրաւիրէ սա կէտին թէ Զօր. Քուրդքի կատարելապէս տեղեակ է ամբողջ այն դեպքին, ուր գործի վրայ կը գտնուի, վասն զի Զինու. վրայ 1894ի արշաւանքին ժամանակ ինք բանակին միւս մասերէն զատուելով եւ 27,000 զօրքով Մօթիէնիկի կրճին չըլանն ըրաւ։—Նորագոյն հեռագիրներու համաձայն օգնական զօրախումբ մը Փորթ Արթըր կը դիմէ եւ Զօր. Քէլըր, որ Զօր. Սասուլիի յաջորդեց, կ'աշխատի Զօր. Քուրդքի եւ Զօր. Օքուի բանակներուն միջեւ հաղորդակցութիւնը խզել։ Սակայն այդ երկուքին միջեւ Ճափոնական երրորդ զօրաբանակ մը կայ Զօր. Ուստօի հրամանին տակ, որ Մայիս 18էն ի վեր սկսած է Թաքուշան ելլել։ Փէշկէ Լոյս կը ծանուցանէ Նան Քուան Լինկի Ճափոնական զրաւման կարեւորութիւնը։ Նան Քուան Լինկ Քինչօն 13 հազարամեթր հեռու է դէպ հարաւ։ Հոն Փորթ Արթըրի երկաթուղիին գլխաւոր գծին կը միանայ Տաիբէ ելող կարճ մասնաճիւղը։ Ճափոնցիները, Քինչօի ճակատամարտէն օր մը ետքը զայն

գրաւելու համար, զիչերն իրեն քալած ըլլալու են։ Հոռմէ կը հեռագրուի թէ Սիմոնցէի մէջ ճակատամարտ մը տեղի ունեցած է Զօր. Քուրդքի քիւնի եւ Զօր. Քուրդքի բանակներուն միջեւ եւ Զօր. Քուրդքի զինուորական կրած։ Ռուս թնդանօթներ գրաւուած եւ իրազարկներ գերի ընդունուած են։

Այլապէս։ Անցեալ ուրբաթ անսովոր շահեկանութեամբ խնդիր մը յուզուեցաւ Ֆրանսայի Երեսփոխորդին մէջ եւ Մ. Տէլքասէ ու Մ. Քոնպուլ հարցապնդման ոլատասխանեցին Նախագահ Լուպէի ի Հոռմ այցելութեան դէմ Վատիկանի բողոքին նկատմամբ։ Հարցապնդողներէն ոմանք Եկեղեցիին դէմ էին եւ Կառավարութիւնը կը հրաւիրէին ամենէն խիստ միջոցները գործածել։ Մին, Հայր Կէրօ, ջանաց ցուցնել թէ Ս. Աթոռը չէր գաւ զՖրանսա վշտացնել, այլ լոկ պաշտպանել աւանդութիւն մը որ գոյութիւն ունի 34 տարիէ ի վեր։ Ապա Մ. Տէլքասէ Վատիկանի Ֆրանսական դեսպան Մ. Նիզառի կանչուելուն պատճառները բացատրեց։ Մ. Քոնպուլ ըսաւ թէ Կառավարութիւնը պիտի չթողու որ Պապը Ֆրանսայի ներքին գործերուն խառնուի, եւ թէ մտադիր է վերջ տալ անոր 30 տարիէ ի վեր գոյութիւն չունեցող աշխարհական իշխանութեան առասպելին։ Ժողովը 95ի դէմ 427 քուէով հաւանութիւն տուաւ Մ. Նիզառի յետ կոչման։ Եկեղեցւոյ եւ Պետութեան բաժանման խնդիրը չյարուցուեցաւ քնաւ։ Կարելի է որ Մ. Լուպէի արարքը զիւրացնէ Հոռմի արքայական այցելութիւններուն վերաբերեալ ընդհանուր խնդրին լուծումը։ Նայեմք Փէշէ կ'ըսէ. «Ոչ ոք կրնայ հասկնալ թէ Բողոք. վեհապետ մը ինչու Պապին հետ անձամբ տեսակցելու արաւօնութիւնը պիտի վայելէ, մինչ Հոռմեական Կաթոլիկ վեհապետ մը չկրնար Դարձեալ, Անկարելի է որ Հոռմեական Կաթոլիկ արքայական գերդաստաններու անդամներ առ յաւելտ բռնադատուին Հոռմէ խոյս տալ եւ Իտալիոյ արքայական տան հետ մեծարանքներու փոխանակումը Եկեղեցիին դէմ յանցանք համարիլ»։ Ֆրանց Եղեցի կայսրը Անդղիա երթալու զիտաւորութեանէն ետ կեցաւ, զգալով թէ պիտի չկրնայ տոկալ հանդէսներուն որոնց պիտի պարտաւորի ներկայ գտնուիլ եւ զորոնք յապաւել մեծարանքի պակաս պիտի թուի։ Իր տեղ կը զրկէ Ֆերտինանտ արքիդուքը, որ էտուրքա թագաւորին կը տանի Աւստրիական բանակի մարաշխաթի գաւազանը։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏԵՄԵՐԱՆ Ա. ՅԱՅՈՐ ՊՅՈՒՆՆԱՆ

Ֆինանսները Եօգուրու Ամերիկացի խան

ՄԻՍԻՈՆԱՐԱԿԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

Յատուկ ուշադրութիւն կը հրաւիրենք հետեւեալ գիրքերուն վրայ՝ որոնք կը ծախուին մեծ զեղչով:

- 621 Մեկնութիւն չորից Աւետարանաց (924 էջ), լաթակազմը 15, կաշեկազմը 18 դահ.:
- 623 Մեկնութիւն Գործ. — Բ Կորնթացիս (523 էջ), լաթակազմը 9, կաշեկազմը 11 դահ.:
- 625 Մեկնութիւն թղթոյն առ Գաղատացիս — Յայտնութիւն (774 էջ), լաթակազմը 12, կաշեկազմը 15 դահ.:

Երեք հատորը մէկտեղ, այսինքն թիւ 621, 623, 625, գին լաթակազմ 30 դահ., եւ թիւ 622, 624, 626, կաշեկազմ, 40 դահ.:

628 Բառարան Սր. Դրոց (635 էջ), գին 15 դահ.:

Վերոյիշեալ գիրքերը իրենց ճոխ եւ օգտակար պարունակութիւնովը մեծապէս կ'օգնեն քարոզիչներու, վարժապետներու, կիրակնօրեայ զբոսայգիներու մէջ աշխատողներու եւ առհասարակ ամէն քրիստոնէի: Կը յորդորենք զանոնք օգտուիլ այս զեղչեալ գիներէն:

Թիւ 754 a ԿԵՆԴԱՆԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ, Մասն Ա.

Թիւ 754 b ԿԵՆԴԱՆԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ, Մասն Բ.

Առաջին եւ երկրորդ մասերը զատ զատ, պարզ կազմ, Յակն դահ.: Երկու մասերը մէկտեղ, պարզ կազմ, 5 դահ., ընտիր կազմ 6 դահ.: Կը ծախուին Կ. պոլիս Ամէրիգան խան: Այս գիրքերուն Տաճկերէնն ալ կը գտնուի:

Գաւառներէն զիմեյ առ Մր. Ու. Ու. Փիթ.

Թիւ 703 Դրամապաշտութիւն Եւ Ուրիշ Բարոյներ (Տոք. Ուոչպըրնի): Թղթակազմը 5 եւ լաթակազմը 8 դահ.:

Թիւ 735 Այլարհագրութիւն (Փրոֆ. Մանիսաճեանի), Գին 14 դահ.:

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԹՈՒՐԲՈՅ ԳՈՒԼԷՃ, ԱՅՆՔԱՊ

Հաստատութիւնս ունի մէկէ մինչեւ եօթը տարի տեւող դասընթացքներ քրիստոնէական կրօնքի, բնագիտութեան, չափագիտութեան, կենսաբանութեան, պատմութեան, իմաստասիրութեան, տնտեսագիտութեան, Օսմաներէնի, Հայերէնի, Անգղիերէնի, Ֆրանսերէնի, Նոր Կտակարանի Յունարէնի եւ երաժշտութեան: Տարեթոշակն է 9 եւ 10 ոսկի Օսմ.: Յայտագիրներ կը շրջուին ձրի, երբ խնդրուին Տնօրէնութենէն:

ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑ Ի ՊՐՈՒՍԱ

ՅԱՆԿ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԱՅ 1904

Նախորդ գումար 10,008 դհ. 25 փր.

Հետեւեալ նուէրներն ընդունուած են ջերմագին շնորհակալութեամբ:

Միւրիճան էֆէնտի Պոլիս 216, Ա. Ղուկասեան 20, Պանտրմա, Օրց. 331. 10. (մանրամասնութիւնք այլ առթիւ), Վեր. Ս. Պապասինեան, Սամսոն, Օրց. 123, Պայպըլ Հաուզի Զատկական նուէր 270, Նոյնպէս Լանկայի եկեղեցւոյ 203, Նոյնպէս Կ. պոլսոյ Հայ Աւետ. եկեղեցւոյ 270, Վեր. Հ. Գէորգեան, Դընճըլար 385, Վեր. Յ. Տէր Գալուստեան, Օրտու, Օրց. 108, Յ. Ս. Ալիքսանեան, Աւապազար, Օրց. 108, Վեր. Կ. Խաչատուրեան, Խարբերդ, Օրց. 260, Վեր. Կ. Ատանայեան, Մարզուան, Օրց. 108, Տրապիզոն, Օրց. 108, Պիլէճիկի եկեղեցին 108, Օրց. անդ 34, Ֆիլիպէի եկեղեցին 108, Կ. Պոյաճեան էֆ. 20, Ոմն 5, Մ. Յ. Սերոփեան էֆ. Անկորա 50 (այսինքն Յ. Մէնդլիճեան էֆ. 10, Մ. Սէթէնճեան էֆ. 10, Անասթասիտիս էֆ. 5, Տիկ. Վ. Սերոփեան 5, Արմէն 5, Մանկիկ 3, Սուրէն 3, Ռուբէն 2, Տրդատ 3, Մ. Օտեան 2, Ոմն 2, Սիրանուշ 10, Ն. Թազթազեան էֆ. 20, Վեր. Ա. Տայգրանեան, Պաֆրա 54, Մ. 100, Մ. Բէնճիլեան էֆ. 30, Ռ. Առաքելեան էֆ. 20, Ս. Սէֆէրեան էֆ. 27, Ա. Թիւթիւնճեան էֆ. Կարին 5, Հ. Եագուպեան էֆ. 20, Լ. Աթանասեան էֆ. 10, Տիկ. Ֆ. Էլմաեան 10, Վ. Յ. Գոնտաեան 20, Վ. Վարդեանեան էֆ. 5, Պատ. Մ. Սալաթեան, Պանտրմա 20, Արտաշ 5, Ն. Սէթէթեան էֆ. 20, Մ. Նէշթէրճեան էֆ. 60, Օր. Մ. Գաբրիէլեան 10, Օր. Մ. Աբրահամեան 10, Դ. Ասատուրեան էֆ., Պաւլաքէօր 30, Պ. Վարդապետեան էֆ. անդ, 10, Յ. Փէփէեան էֆ. 30:

Գումար	դհ. փր.
Նախորդ գումար	3,364 10
Համագումար	10,008 25
	13,369 35

Այս ամառ նորէն իբր 15 ընթացաւարտներ ետ կու տանք Ազգիս եւ կ'ընդունինք միայն տասն նոր որդուհիներ: Յուլիս 1/14ին հաստատութեանս 30րդ տարեդարձն է: 280 ոսկեայ սլարտք դեռ կը ճնշէ մեր վրայ: Իւրաքանչիւր օրացոյց ընդունող չհաճիր փոխարժէքը խրկել փութով առ ՏՆՕՐԵՆՈՒԹԻՒՆ:

ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹԵԱՆ ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆԸ

(ՀԵՏԵՒԻԼ ՅԻՍՈՒՍԻ)

Տօքթ. Կ. Շէլտընի «In His Steps» անուն գիրքը: որ Ամերիկայի եւ Անգղիոյ մէջ գրեթէ անմասն յաջողութիւն մը ունեցած է, Հայերէնի թարգմանած է Բրոֆ. Վ. Յ. Յակոբեան ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹԵԱՆ ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆԸ անուն տակ:

Քրիստոնէական նկարագիրը եւ հոգեւոր կենաց ազնիւ օրինակը սիրուն պատմութեան մը մէջ պարզած է տաղանդաւոր հեղինակը եւ յաջողած է այս գիրքը ամէն կարգի ընթերցողաց հաճելի եւ հետաքրքրաշարժ ընել:

Ընտիր թուղթի վրայ մաքուր տպագրութեամբ եւ լաթակազմ ՄԻԱՅՆ 5 ԴԱՀ.Ի կը վաճառուի Կ. պոլսոյ եւ գաւառներու բոլոր գրաւաճառաց քով: Կեդրոնատեղին է Յ. Մատթէոսեան վաճառատուն, Պայպըլ-Հաուս, Կ. պոլիս:

ՀՐԴԵՀԻ ԴԵՄ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՕՐԹՂ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐԲԸՆԹԱՅԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000
 ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ » » 16,378,774
 ՀԱՍՈՅԹ 1902
 ՏԱՐԻՈՅ » » 3,628,617

ՆՕՐՏՀԸՐՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000
 ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ » » 6,227,900
 ՀԱՍՈՅԹ 1902
 ՏԱՐԻՈՅ » » 1,447,400

Ընկերութիւնքս իրենց Կ. պոլսոյ միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ կը ստանձնեն ամէն կարգի ապահովագրութիւններ ընդդէմ Հրդեհի, աւելի օգտակար եւ աւելի ղիւրազնի սակերով քան ուրիշ ամէն ընկերութեանց սակերը, բաղդատաբար այն բացարձակ ապահովութեան զոր կ'ընծայեն իրենց զրամագլխոց մեծութեամբ եւ իրենց պահեստի մթերեալ գումարներուն ստուարութեամբ: Նաեւ իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան միայն Հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուած շրջանին 39,500,000 Անգլ. ոսկին կ'անցնի:

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ “ՄԱՐԻԹԻՄ”

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. ոսկի 500,000

ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. ոսկի 140,000

Ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ շոգենաւուց եւ առագաստանաւուց մէջի ապրանքները եւ դրամաւորները խիստ օգտակար պայմանաւ: Գնաց եւ այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուղղող կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Մէհմէտ Ալի փաշա խան, գեանայարկի թիւ 21 եւ 22 սենեակները, առ ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈՐԵԱՆ, Գործակալ Կ. պոլսոյ վերայից երեք Ընկերութեանց:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԵՐԱՇԽԱՌԵԱԼ ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐ

Նիքի, արծաթ եւ ոսկեպատ
 WALTHAM եւ ELGIN

Ուղղակաւոր Գործարաններու:

Ժամագործական գործիք եւ պիտոյք,

Անգղիական զմելի, մկրատ եւ ածելի:

ԵՓՐԵՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐԲ

114. Թարագճըլար փողոց եւ

3. Այնաճըլար փողոցի անկիւն, Կ. պոլիս:

Գաւառներէ ընդունուած յանձնարարութիւնք ճշդիւ եւ փութով կը կատարուին:

Կ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ ԵՒ Յ. ԻՍՍԴՈՒԼԵԱՆ վաճառատան թէ՛ պատրաստ եւ թէ՛ օր ըստ օրէ հասնող Հնդկական, Սէյլանի, Զինի եւ Ճավայի թէյերը իրենց թարմութեամբ եւ հոտով կրնան ամէնէն զփուարահաճներն իսկ գոհացնել: Ուղղակի վաճառատանս եղած յանձնարարութիւններ փութով եւ խնամով կը կատարուին:

Հասցէ.— Կ. Եավրուեան եւ Յ. Իսազուլեան
 Թիւ 10, Ճէլալ պէյ խան, Կ. Պոլիս:

ԼԱՆՔԱՇԻՐ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.

Դրամագլուխ 12,000,000 Անգլ. ոսկի

Անգլ. Ապահովագրական Ընկ. հրդեհի եւ կենաց, «ԲՈՅԸԼ» ընկերութեան հետ ձուլուած:

Հրդեհի դէմ կ'ապահովագրէ ամէն տեսակ ստացուածներ քարուկիր եւ փայտաշէն, կարասի եւ ապրանքներ, եւն., եւն.:

ԼԱՆՔԱՇԻՐ Ընկ.ը միշտ նշանաւոր եղած է ամէն շրջան անմիջապէս եւ արդարութեամբ հատուցանելով, իր ահազին զրամագլուխը

ՏԱՆԵՐԿՈՒ ՄԻԼԻՈՆ Անգլ. Ոսկի

բացարձակ ապահովութիւն կ'երաշխաւորէ իր ապահովագրեալներուն:

ՏՆՕՐԷՆ ՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԻՎԵՐՓՈՒԼ.
 ԼՈՆՏՈՆ.

4 North John St.
 28 Lombard St. E. C.

Փոխ գործակալութիւններ Թուրքիոյ ղիլաւոր քաղաքներուն մէջ:

Ընդհանուր գործակալներ ի Կ. պոլիս
 BOND, SELLAR & Co.

(Պոնտ, Սէլլըր եւ Ընկ.)

4, 5 Բիւլուք Թիւնէլ խան, Ղալաթիա